פרייז 10 גראשען

הײנט 8 זײטען

NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נײער פאלקסבלאט

№ 200 | לאדז, מיטוואך, ג' אלול תר"ץ | אכטער יאהרגאנג | Łódź, Środa, 27 sierpnia 1930 r. | № 200

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71. — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

מארש. פילסודסקי וועגן זײן ווײטינגסטער אויפגאבע

וו א ר ש א, 26 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). פרעמיער פילסודסקי האט הײנט איבערגעגעבן דעם געוועזענעם מיניסטער מעדזינסקי, דעם שעף-רעדאקטאר פון דער „גאזעטא פאלסקא" אן אינטערוויו.

די ערשטע פראגע, וואס רעד. מעדזשינסקי האט געשטעלט איז געווען:

— וואס איז דער פראגראם פון מארשאל פילסודסקי אלס שעף פון דער רעגירונג אויף דער נאהענטער צייט?

— איהר אלס דעפוטאט האט געשטעלט די פראגע — האט פרעמיער פילסודסקי געענטפערט — אויף א דעפוטאטען אופן, און אז עס איז מיר אוממעגליך דערויף צו ענטפערן, ווייל א

סיים-דעפוטאט איז דע ווײף בעשאפען אז ער זאל שטעלען נארישע פראגען

און נאר רעדען נאַרישקייטען. דעריבער ווי עס איז אייך בעוואוסט, האב איך פערזענליך טיילמאל בפירוש אין וועלכען עס איז רעדט פון די אומגערעכטע דעמאקראטישע בעגריפען און נאך ווייניגער איז רעדט פון דעם אויסגעצייכנעטע פארלאמענטאריזם, ווייל ער פיהרט צו דער נויטווענדיגקייט פון גענארערייען און צו דער נויטווענדיגקייט צו לעבען אין א גענארטער וועלט. איך וועל מיך אבער בעמיהען אייך מעהר אדער ווייניגער צו ענטפערן.

יעדער שעף פון דער רעגירונג, ווען ער נעהמט זיך צו דער ארבייט, גיבט ער אויף זארג און עגמת-נפש. ער מוז אבער אויסזוכען די זארגען און עגמת-נפש, וואס זענען די ווילטיגסטע און מוט זיי זיך פערנעהמען, אפוואדפענדיג און א זייט די זארגען און עגמת-נפש, וואס זענען אין געגענזאץ צו יענע ווייניגער ווילטיג און דער הויפט פון אלץ א מענשה, וואס קען נישט זיין קיין

מעדכען פיר אלעס

און דעריבער זעה איך שטענדיג די הויפט-זארג, אוועקלעגענדיג וויכטיג אין א זייט אלע אנדערע, פאר אזא הויפט-זארג מוז איך בעטראכטען און פילען די

ענדערונג פון די דאזיגע יורידישע גרונד-יסודות וועלכע מיר רופען קאנסטיטוציע

דער נאמען איז נאריש דערפאר, ווייל ער איז א פרעמד שפראכיגער און דעריבער וואהרשיינליך, ווייל מענשען אפט נישט פערשטעהן וויפיל ארבייט מען דארף ארייינלייגען בכדי צו זיין אין הסכם מיט דער קאנסטיטוציע און מיט די יורידישע יסודות, ווען מען שטעהט אין דער שפיץ פון דער רעגירונג. ווען אבער די קאנסטיטוציע איז אזוי פערוואהרלאזט צוזאמענגעשטעלט און אנגעשריבען, מוז די שאפונג אזא גרויסען יורידישען כאאס, אז דאס אויפהאלטען די אידעע און די גייסטיגע קען הערט אפטמאל א אוממעגליכקייט. אלס ביישפיל פון דער דאזיגער פערוואהרלאזטקייט וויל איך אייך געבען דעם צוזאמענשטעל פון אונזער קאנסטיטוציע אין שייכות מיט די ארבייטען פון סיים. מיר האבען עטליכע אופנים פון אויסדריקען דעם ווילען אדער הסכם פון סיים און אלע זענען אומבעשטימטע. אין ארטיקעל דרייי האבען זעהר באמבאסטישע ווערטער, וואס זאגען: „נישט דא קיין געזעץ אהן דעם הסכם פון סיים אויסגעדריקט אויף א אופן וואס איז פעסטגעשטעלט דורכן רעגולאמין". אין דער קאנסטיטוציע אליין איז אבער אין ערגיץ נישט געזאגט, וואס בעדייט דאס אזוינס „פעסטגעשטעלט דורכן רעגולאמין" און דעריבער איז יעדעס געזעץ קאן אנגערופען ווערן אז עס איז נישט קיין געזעץ.

אין ארטיקעל 58 האט פרעמיער פילסודסקי ווייטער געזאגט, ווערט גערעדט וועגן דער פארלאמענטארישער פעראנטווארטליכקייט פון דער רעגירונג בעת וועלכער עס פאדערט זיך א געוועהנליכע מעהרהייט, ד.ה. 223 שטימען, ווייל די צאהל שטימען פילדען ערשט א געוועהנליכע מעהרהייט. יעדע פארלאמענטארישע פעראנטווארטליכקייט מוז דעריבער אויסגעדריקט ווערען פאר דער רעגירונג מיט דער הילף פון 223 שטימען און יעדע רעגירונג וואס מען נישט האבען געגען זיך 223 שטימען קען רוהיג בלייבען און איז נישט עובר אויף דער קאנסטיטוציע.

אין ארטיקעל 59 רעדט זיך שוין וועגען קאנסטיטוציאנעלער פעראנטווארטליכקייט. נאר דא איז שוין נויטיג בערייטענער וועניגער שטימען. ווייל עס איז נויטיג די אנוועזענהייט פון מינדעסטענס פון א העלפט דעפוטאטען, ד.ה. 222 און דערמאלט איז גענוג 3 פינפטעל פון די אפגעגעבענע שטימען.

די קאנסטיטוציאנעלע פעראנטווארטליכקייט שטעהט נידריגער

ווי די „פארלאמענטארישע" פעראנטווארטליכקייט.

ווי איהר זעהט ה' דעפוטאט איז די קאנסטיטוציע אזוי פערוואהרלאזט אנגעשריבען ווי פערוואהרלאזט עס איז דער שכל פון די דעפוטאטען. בכלל מוז איך אייך זאגען, אז די דאזיגע פערוואהרלאזטע שרייבעריי מאכט פון אונזער קאנסטיטוציע עפעס א שלעכטען מאכל, און וועלכען עס ווערט געפאקט פערפוילטע שינקע מיט איבערגעפוילטע סלאנינע צוזאמען מיט שלעכט געוויערט קרויט, אזוי אז מען דארף יעדען פאראגראף און ארטיקעל נעבען בעזונדער נישט פערפינדענדיג איהם מיט גארנישט מיט קיין שום אנדערען ארטיקעל. פערשטעהט זיך אז די פערפוילטע שינקע איז בעשטימט פאר'ן מלוכה-פרעזידענט, די איבערגעפוילטע סלאנינע פאר'ן רעגירונגס שעף, נו, און פאר די דעפוטאטען בלייבט דאס נישט פערוויערטע קרויט. ווי איהר פערשטעהט, קענען די מאגענס דערמאלט גארנישט אויפנעמען און עס ווערט דערפון א שטינקעריי, אז די גאנצע וויעסקא נאס שטינקט און דער אויסגאנג פון דעם כאאס איז מעגליך נאר דורך

דער ענדערונג פון דער קאנסטיטוציע

און זי אנשרייבען אויף אנשטענדיגען אופן.

איך מוז צוגעבען, אז קיינער האט נישט קיין רעכט צו אינטערפרעטירען די קאנסטיטוציע.

אויף דער בעמערקונג פון רעפ. מעדזינסקי אז אלע אינטערפרעטירען די קאנסטיטוציע און קודם-כל די דעפוטאטען האט פרעמיער פילסודסקי געענטפערט.

— אמת, זיי אינטערפרעטירען ווייל עס איז אוממעגליך נישט צו אינטערפרעטירען אזא פערוואהרלאזטע קאנסטיטוציע וואס שטינקט מיט א פוילישען חורים-שטאהל. איך האב זעהר אפט געהערט וועגען אופנים פון אויסטייטשען די קאנסטיטוציע און זוכען א שטיק-פונקט פאר זייערע פאדערונגען, כלומרשט אין אונזער קאנסטיטוציע. איך רוף דאס אן קאנסטיטוציא, און איך האב אויסגעטראכט דאס ווארט ווייל עס איז אמנאהענסטען צום ווארט פראסטיטוט: ווען אין אייער געשעפטען, סיים זענען יורידישע אויטאריטעטען עפעס פלוידערזאק פון לאבערמאנס שניט אדער עפעס פינסטערע אינדיווידואומס, בעט איך אייך איז מעגליך אויך אזא אינטערפרעטאציע, אבער זי איז נישט געזעצליך און קיינער קען עס נישט אננעהמען אלס א געזעץ. דער סיסטעם פון בויען די קאנסטיטוציע פון פאל צו פאל מאכט פון דער קאנסטיטוציע א געוועהנליכע גאסען-מויד, און דאס טאר נישט דערלאזט ווערען.

רעפ. מעדזינסקי בעמערקט דא, אז דאס פערשטענדניש פאר דער נויטווענדיגקייט צו ענדערען די קאנסטיטוציע איז שוין רייף געווארען אין דער געזעלשאפט, און אזא אפילו נישט אלע דעפוטאטען שמעקט דעם „שלעכטען מאכל" — איהר האט ווידער אריינגעפהרט — האט פרעמיער פילסודסקי געענטפערט — צוויי בעגריפען: געזעלשאפט און דעפוטאטען. איהר וועט ערלויבען, אז איך וועל דאס פונאנדערטיילען, די געזעלשאפט האט נישט קיין אויסדרוק פאר דעם מיט וואס עס פערנעהמט זיך און דעריבער קען ערער רעדען וועגען דער געזעלשאפט וואס ער וויל. וואס שייך אבער די הערען דעפוטאטען איז גאר עפעס אנדערש. אין דער קאנסטיטוציע איז גאנץ דייטליך געזאגט אז

א דעפוטאט האט נישט קיין רעכט צו רעגירען

און דאך וויל ער דווקא נאר רעגירען. אויב איהר לאזט זיך צוגעהערט צו די בעראטונגען פון די הערען דעפוטאטען האט איהר געמוזט בעמערקען, אז דער הער דעפוטאט וויל ווערען אן אויבער-אינזשעניער, אויבער-קאנדוקטאר, אויבער-דירעקטאר, אויבער-אדוואקאט, אויבער-אגראנאם, אויבער-רעגירונג, אויבער פרעזידענט און זוכט זיין רוהם און פלוידערען, אז די אויערען טוט וויי, ווייל אזא אוניווערסאלער מענש איז נישט פערהאן אויף דער גאנצער וועלט.

דער סיסטעם פון די הערען דעפוטאטען בעשטעהט אין דעם ווילען צו בעווייזען אז ער איז קלוגער פאר אלע, און אלע זאלען שטעהן פאר איהם ווען א הונט אויפ'ן מיסטקאסטען און זיך בויגען פאר איהם. הגם דער הער דעפוטאט פלוידערט הוילע נארישקייטען. איהר ווייסט, איך האב זיך צוגעקוקט צו די אוממעגליכע מיניסטארען און האב בעמערקט די לעכערליכע ערשיינונג אז ווען א מיניסטער האט זיך צוריקגעקעהרט צו דער רעגירונג האט ער זיך שטענדיג געטראכט, אז דווקא איהם וועט געלונגען וועמען עס איז פון די דעפוטאטען איבערצייגען, עס האט זיך אבער תמיד געענדיגט מיט אזא עקעל צו וועלכען עס איז געשפרעך מיט די הערען דעפוטאטען, אז איך האב כסדר מורא געהאט דאס

די מיניסטארען זאלען נישט פאהרען קיין „ריגא"

א זוי זאלען נישט ברעכען נאך יעדען געשפרעך מיט די דעפוטאטען און עס זענען דאך פערהאן 444 דעפוטאטען וואלט דער אינהאלט פון מאגען נישט געלאנגט, און דער ווילען צו שטעהן אהן א הונט אויפ'ן מיסטקאסטען איז שוין נישט פערהאן.

א דעפוטאט איז א געמיינע ערשיינונג אין פוילען ווייל ער ערלויבט זיך אויף מעשים, וואס ערנידעריגען דעם סיים אלס אינסטיטוציע און זיך אליין אלס דעפוטאט, איך חזר איבער, אז די גאנצע ארבייט פון סיים שטינקט און שטעקט אין די לופט. איך קען נישט ערלויבען, להיפוך, צו דער קאנסטיטוציע, אז די דעפוטאטען זאלען רעגירען, און זיי אלס אויסדערוועהלטע צום רעגירען. לויט מיין מיינונג, דארף מען אין יעדען פאל ידעם הער

דעפוטאט ארויסשטעלען הינטער דער טיר

און אז מען וועט דערביי איהם עפעס נאך צוגעבען וועט אויך נישט שאדען. ווייל איך בעט אייך, דער הער דעפוטאט ריינגעלט זיך ארום מיט עפעס א לעכערליכען בעגריף וועגען אומבעריהרליכקייט, דערמאלט ווען די קאנסטיטוציע ווייסט נאר פון א געריכטליכע אומבעריהרליכקייט, אלעם אנדערע הער דעפוטאט איז בעריהרליך!

איך וועל אייך דערצעהלען א זעהר לעכערליכען אנעקדאט. אײנער אזא אומבכבודיגער הער איז אין א געוויסער שטאט געפאטשט געווארען איבער'ן פנימעל. ער האט זיך געווענדעט צו דער שטאט קאמאנדא וועגען שוץ. דער גענעראל צו וועמען ער האט זיך געווענדעט האט איהם גאנץ רוהיג און טאקע געענטפערט, אז ער איז נישט קיין פוילער-מאגאזין און ער וועט דעריבער ביי איהם נישט אוועקשטעלען קיין „קאראוּל". און דעריבער וועט די רעגירונג אויך קיין שום קאראולען נישט אוועקשטעלען — זייט זיכער.

אלס אילוסטראציע וועגען דעם צושטאנד וועל איך אייך זאגען איינע ווערטער וועגען אנשטענדיגקייט. די דעפוטאטען האבען שוין פערלוירען יעדע אנשטענדיגקייט, אזוי ווי זיי וואלטען געוואלט זאגען, אז א סיים-דעפוטאט זאל ער אפילו זיין א קרימינאליסט, א לאבוז וואס טוט גארנישט נאר שטערט מוזען אלע פאר איהם

שטעהן אויפ'ן מיסטקאסטען און זיך נידריג ביקען

איך קאן דערויף נישט ערלויבען. זעהט ווי די אנשטענדיגקייט זעהט אויס אין דער קאנסטיטוציע, פון פרעזידענט פאָדערט מען א שבועה, פון יעדען מיניסטער — א שבועה, דער דעפוטאט אבער שווערט נישט נאר „בעמאכט זיך", וואס איז אפשר נאר דערפאר אז מען זאל איהם נישט קענען צוציהען צו פעראנטווארטליכקייט, איך בעט אייך, איך האב געעפענט אלע סיימען פון דער רעפובליק, איך וויל קיינמאל נישט פערגעסען מיין עקעל ביי דעם אקט פון „בעמאכען זיך".

אויב איהר געדענקט אפשר דאס בילדעל פון לעצטען סיים: ציגיינערישט געהט א געוועהנליכע שעה בהמה. איך בין געזעסען און זיך צוגעקוקט און געזעהען ווי די פערשידענע „לייבען" האבען געמאכט קיינה אין געלאַכטער, אז איך האב מיך נישט געקענט איינהאלטען פון לאכען ווען איך האב דערזעהן ווען זיי וועט זיך שוין פלעשטינען פון שרעק; אזוי איז אייך געשעהען. און דאס „בעמאכען זיך" אליין, איז וואס פאר פארים קומט עס פאר. עס פערשאַפט מיר פשוט דאס דאזיגע בילד. אזא הער מיט צושפריי-

טע הייזען בעוויליגט אפילו נישט דיך אנשטענדיג אויסצושטעלען און אפצונטפערן זיין „איך בעמאך דיך". אזעלכע שמציגע בעמאכטע הייזען פון וועלכע די מלוכה זאל זיין אפהענגיג. דאס איז אוממעגליך איבערצוטראגען. פערוואהרלאזטע ארבייט, נישטיגקייט דאס ארייינפיהרען א אנארכיע —

צו דעם מוז איינמאל געמאכט ווערען א סוף.

צי ווייסט איהר אבער וואס איך טראכט אמטיסמען? אבער דער וואונדערליכער געדאנקען פערווישט פון די הערען פון דער „אויסגעהענגטער וועלט". איהר רעדט צו מיר וועגען דער געזעלשאפט. די יענע רעדען אבער וועגען סיים; צי זיי זענען צוויי, אדער דריי, צי צוועלף, יעדער איז א סיים און יעדער רעדט וועגען זיין הסכם אדער וועגען דיין ווילען אלס דעם הסכם פון סיים אין וואו איז די „געוועהנליכע מעהרהייט"? ווייל די „בעמאכטע הייזען" ארבייטען נישט — עס איז זיי אפילו שווער צוזאמענצונעהמען — אבער געלד דערפאר נעהמען זיי. לעצטענס איז למשל עטשטאנען א נייע אינסטיטוציע — פון „ענגלישען צענטער" („לעווסקיעגע צענטרא") אדער צענטראלישען לייב („צענטראלנעגא לוואי"). אויך א קליינע איינריכטונג. עפעס אוניווערסאלען, וואס רעדען איבעראל צושיקט אין נאמען פון סיים, בעת דער סיים עקזיסטירט נאר דעמאל ווען עס קומט פאר א זיצונג און ווען עס איז פערהאן צוויי הונדערט דריי און צוואנציג און נישט עפיס פלוידערייען. קען מען דעריבער אייך בעט אייך צוזאמענעהמען א הונדערט שווינדלער, ווייל עס איז כמעט א סך אין סיים און זאגען, אז דאס איז דער סיים און פון אזעלכע שווינדלערס זאל די מלוכה זיין אפהענגיג.

די צווייטע זאך איבער וועלכען איך טראכט טייטמאל — זענען די מיטינגען צוליב וועלכע די דאזיגע באנדע האנדעלט אויף אזא אנארכישען אופן. מיין איבערצייגונג וואס איך האב מיר אויסגעארבייט איז משך פון איינע יאהר אויפאיהרליכען דענקען אין קלאהר און פעסט:

די דעפוטאטען דארפען נאר האבען געלד, געלד און געלד.

זאל די רעגירונג גנבענען געלד, וואס איז צוזאמענגענומען געווארען פון די שטייערען און זיי געבען, און די דריטע זאך פארטיי-וויגדרקעס, ד.ה. אז פון די שטייער-געלדער זאלען אויפגעהאלטען ווערען די פארטייען, זאל געצאהלט ווערען זייערע אגיטאטארען, זייערע פערשידענע אויסוואוקסען, וואס איז זייער ציל זייער שטרעבען. עס זאלען סובסידירט ווערען זייערע געזעלשאפטען, וואס ווערען בעגנבעט דורך די פארטייהערען — און דאס אלץ פון די געלדער וואס ווערען צוזאמענגענומען פון די שטייערען, אלץ מוז פאר זיי בחנם געמאכט ווערען און יעדער זאל שטאהען אויפ'ן מיסטקאסטען ביי די דעפוטאטען וואס שטרעבען צו פולשטענדיגער אומבעשטראפבארקייט. דער דאזיגער אנארכיע-סיסטעם וואס איז איינגעפיהרט געווארען דורך די פערשידענע „צענטרי" און „די" ווי אויך פון זייערע שטילע שותפים, וועלכע שטרעבען זיך צו זיין „צענטערס" און „לייבען" („לוואמי") איז די גרעסטע איצטיגע קראנקהייט.

דעריבער אויף אייער פראגע וואס איז מיין גרעסטע זארג — ערקלער איך אז מיין גרעסטע זארג איז אפצושלאגען דעם אנגריף אויף די מלוכה-געלדער פון אויסגעבען זיי אויף די פארטיי קלאוועס.

איך מוז אייך זאגען אז דאס פערלירען פולשטענדיג די אנשטענדיגקייט איז כאראקטעריסטיש פאר די נייע צייטען, איך האב אפט געוויפט וואלטען יידאס כאטש געמאכט אנשטענדיג! נאר דער הער דעפוטאט וויל זיין פריי פון געזעץ וואס בעשטראפט געריכטליך, פון עהרען-געזעץ און פון אנשטענדיגקייטס-געזעץ און אויף אזא אופן בעפרייט ער אויך אנדערע פון די דאזיגע אנשטענדיגקייטס-געזעצען. איך מוז אויסדריקען מיין טיפסטע צופרידענהאט אז דאך האט דער גרעסטער קלוב זיך אויסגעטיילט פון דאזיגען חורים-שטאהל ערקלערענדיג, אז זיינע מיטגלידער שטעלען זיך פאר יעדען געריכט וואס וועט זיי אויפפאדערען אפילו צו שטראף פעראנטווארטליכקייט און ווילען נישט אומטערליגען די עהרען-געזעצען, וואס זענען געמאכט געווארען פון די דעפוטאטען. דאס גיט א האפנונג אויף א בעסערונג און גיט די מעגליכקייט צו קלערען דאס „פארטייען שטיקעל" וואס פאדערט געלד, געלד, געלד, וועט נישט זיין די הערשענדע און פוילען.

יודישע נאציאנאלע היים דארף געבויט ווערן נישט דורך דער מאנדאטעז-מאכט נאר דורך יודעז גופא

ענגלישער ענטפער אויפ'ן בעריכט פון דער מאנדאטעז-קאמיסיע

גענף, 26. (יט"א טעלעגראפיש). גלייכצייטיג מיט'ן פערעפענטליכען דעם בעריכט פון דער מאנדאט-קאמיסיע זענען אויך פערעפענטליכט געווארען די בעמערקונגען פון דער בריטישער רעגירונג צום בעריכט. די ענגלישע רעגירונג שטרייכט אונטער אז

זי איז איבעראַשט פון דער שארפער קריטיק

מצד דער מאנדאט-קאמיסיע דאגעגען האלט זי, אז דער שטאנדפונקט פון דער מאנדאט-קאמיסיע וועגען דעם 2. און 3. טייל פונ'ם בעריכט זענען ריכטיגע.

די שווערסטע קריטיק איז די בעהויפטונג, אז די נישט-אקטיוויטעט פון דער רעגירונג איז געווען איינע פון די הויפט-סיבות וואס האבען בעוואוינגען די אונרוהען. די דאזיגע בעהויפטונג רופט ארוים שטוינונג, ווייל די פריהערדיגע בעריכטען פון דער מאנדאט-קאמיסיע האבען נישט געגעבען קיין שום מאטעריאל פאר אזעלכע אויספיהרונגען.

די ענגלישע רעגירונג זעהט א סתירה אין דער בעהויפטונג אז דער מקור פון דער אראבישער אונצופרידענהייט איז די פאליטישער ארדנונג פון לאנד און אז זי האט נישט אנגענומען קיין שום מיטלען אויך צו מילדערען דעם אנטאגאניזם. די פאליטישע אקציע ווערט געווענדעט

נישט געגען דער ענגלישער רעגירונג נאר געגען דער מאנדאטען-מאַכט

און די ענגלישע רעגירונג ווערט דורך די אראבער געטראכט אלס אויספיהרער פון דעם מאנדאט.

ווייטער ווערט אין די בעמערקונגען אונטערגעשטראכען אז די ענגלישע מאכט איז בעת די אונרוהען נישט בעפאלען געווארען.

וועגען דעם כותל מערבי ווערט געזאגט, אז דער סטאטוס-קווא איז איינגעהאלטען געווארען, ווייל די רעגירונג האט די לעזונג פון דער פראגע געוואלט אפשלעפען כדי אינצווישען צו ברענגען צו א פערשטענדיגונג צווישען די יודען און אראבער.

ווייטער ווערט אין די בעמערקונגען אנגעוויזען, אז די מאנדאט-קאמיסיע האט

נישט גענומען אין אַכט די אויספיהרונג פון דער שאו-קאמיסיע

און עס ווערט קריטיקירט די בעהויפטונג, אז די אונרוהען זענען געווען צוגעגרייט. די מאנדאט-קאמיסיע — ווערט ווייטער געזאגט — האט נישט בעריקזיכטיגט דעם פאקט, וואס אראבישער פיהרער שטרייכען אונטער זייער נעגנערשאפט, וועלכע טראגט א פאליטישען כאראקטער, זיי רוקען ארוים פארדערונגען, וועלכע זענען נישט אין הסכם מיט'ן מאנדאט און האבען אפגעווארפען די צוזאמענארבייט מיט די יודען אפילו אין די זעלבסטפערוואלטונגען.

די מאנדאט-קאמיסיע גיט זיך נישט אפ קיין דין וחשבון איבער די שוועריגקייטען צוליב דער שטעלונג פון די אראבער, די מאנדאט קאמיסיע האט אויסגעהערט דעם הויך-קאמיסאר סער טשענסעלאר, פאר די געשעהענישען און האט געפונען זיין האנדלונג פאר ריכטיג הייגט איז זי מיט זיי נישט מסכים. בי געשעהענישען זענען אויסגעבראכען אונערווארטעט ספאנטאן, און זענען נישט געווען צוגעגרייט וועגען דער רעדוקציע פון מיליטער און פאלעסטינא איז געווארען אהערגעפיהרט דורך סער טשענסעלאר און איז דער מאנדאט-קאמיסיע געווען בעקאנט. בלויז אין 1926 יאהר האט זי דערויף אויפמערקזאם געמאכט. וואס אנבעלאנגט דער פאליציי פיהרט דך די ענגלישע רעגירונג שטענדיג, אז זי שטעלט זי צוזאמען פון איינלענדישע עלעמענטען. בנוגע די שטחים ערה קומט פאר א מיספערשטענדניש, די רעגירונג האט געהאט אין איהר רשות א״ן גרויסען שטח ערה און בית שאן און

האט איהם פערטיילט צווישען צוו״שען די אראבער

די יודישע נאציאנאלע היים דאַרף געבויט ווערען נישט דורך דער מאנדאטאַרען מאכט נאר דורך די יודען גופא, דורך זייער אפיציעלער פערטרעטונג דורך דער יודישער אגענץ. צום סוף ווערט ערקלערט, אז די רעגירונג וועט אויפסגיי אונטערזוכען דעם לעצטען טייל פון בעריכט, די ענגלישע רעגירונג בעהויפטעט, אז זי האט

געגוג אויפגעטון פאַר פאלעסטינא

זייט 1921 האט זי אריינגעלעגט 9 מיליאן פונט און האט געשאפען א הלוואה פון 4 מיט א האלבען מיליאן דאלאר.

די דיסקוסיע אויף דער סעסיע פון אקציאנס-קאמיטעט

בערלין, 26 (יט"א טעלעגראפיש) אויף דער היינטיגער זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט האט זיך אנגעהויבען די דעבאטע.

דער ערשטער האט גענומען א ווארט דעפ. פארבשטיין. ער ערקלערט, אז מר קען נישט האבען קיין צוטרוי צום פראגראם פון דער ענגלישער קאנסערוואטיווער ארבייט אין א"י. די גרונד-לאגע פון דער ציוניסטישער טעטיגקייט מוז ווייטער בלייבען די יודישע מלוכה.

דער ארבייטער-פיהרער בן גוריון זאגט, אז אנהויבענדיג פון דער קינפטיגער שטעלונג פון דער רעגירונג, וואס האט געפינען איהר אויסדרוק אין בעריכט, דאַרף דער צענטער פון אונזערע פאליטישע ארבייט ווייטער זיין לאנדאן און נישט גענף. דער הויפט יסוד פון אונזער ארבייט דארף זיין די פעסטשטעלונג, אז אין ארץ-ישראל איז פערהאן גענוג פלאץ פאר מיליאנען יודען.

אב. גאלדבערג פאַרעט, אז די סעסיע זאל צוגרייטען ווירקזאמע קאנגרעס-לאזונגען פאר דער ציוניסטישער ארבייט.

גראסמאן ערקלערט זיין קאנצעפציע וועגען דער פארשטעהענדער ארץ-ישראל-ארבייט. גלייכצייטיג פאדערט ער, אז די פאליטישע אפאסיציע זאל געהן אויף דער ליניע פון רעוויזיאניזם.

דעפ. גרינבוים קריטיקירט שארף די פאליטישע ליניע פון דער עקזעקוטיווע. ער פאדערט ווייצמאַן זאל געהען אין דימיסיע. דאס וואלט בעדייט א ניי קאפיטעל אין דער געשיכטע פון ציוניזם. דער קאמף געגען ענגלאנד מוז געפ הרט ווערען קאנסעקווענט און דערביי מוזען אויסגענוצט ווערען אלע מיטלען.

אראבער פאדערן צו שליסען שלום מיט יודען

ירושלים, 26 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אין נצרת איז פארגעקומען א פערזאמלונג אין וועלכער ס'האבען זיך בעטייליגט 200 אראבער. די פערזאמלונג האט בעשלאסען אנצונעהמען שריט, אז ס'זאל געשלאסען ווערען שלום מיט די יודען. אין דעם זין איז צוזאמענגעשטעלט געווארען א פעטיציע, וועלכע איז איבערגעשיקט געווארען צום קאלאניאל-אמט.

אנ'אראבישע צייטונג שרייבט, אז די יודען האבען צוגענירט 50000 זל. אויף צו ארגאניזירען אזעלכע פעטיציעס, וועלכע זאלען איבערגעגעבען ווערען דעם שטאטס-סעקרעטאר פאר קאלאניאל-ענינים ד"ר שילס, ווען ער וועט בעזוכען א"י.

Lekarz-Dentysta

P. Żytnicka-Kahanowa

powróciła

11-go Listopada 9 (Konstantynowska)
telefon 133-53.

Dr. BETTE

פערר״יזט.

שטאטיש טעאטער
ציגעל-גאס 63.

די לעצטע גאסטראלען-וואך פון דער
ווילנער טרופע
יאר XV
אנט. מ. מזאה.
יאר XV

היינט, מיטוואך, דעם 27-טען, אויגוסט, 8.45 אווענד
„דער גולם"
פון ה. לייוויק

פערזאנען:

מהר"ל	יעקב ווייסליץ	טאדעאוש	שמחה נאטאן
גולם	דניאל שפירא	מאנאך	יואל בערגמאן
שמש	מיכאל מעסינגער	אליהו הנביא	יעקב מאנסדארף
רביצין	רבקה גאמארסקא	משיח	דוד בירנבוים
דבורה'לע	אסתר גאלדענבערג	געקרייצטער	יעקב קורלענדער
תנחום	יוסף קאמען	דער גייסט פון גולם	***
2-טער גולם	מנחם דיאמאנט	די געשטאלט פון טאדעאוש	***

רעזשי און אינסצעג.: דוד הערמאן. מוזיק: הענעך קאן. קאסטיומען און דעקאר.: ו. ווייגטרויב. כארעאגראפיע: לאה ראכבוים. ב.-רעזשיסער: מנחם דיאמאנט

מארגען, דאנערשטאג, דעם 27-טען אויגוסט, 8,45 אווענד
„גולם" פון ה. לייוויק

פראגראם
קלאנג-פילם
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער קלאנג-פילם!
דראמע פון לעבן פון שיף-פערשטויסענע
די פרוי און די סטיכיע
אין די הויפטראלען:
Betty Compson
Ryszard Barthelmess
אויסער'ן פראגראם: די בעקאנטע טעאטער-ר:קאנער מוזיקער "REWELERSI" אין ניי-עסטען רעפערטואר און לאנד-אקטואליטעטען.
אנהויב 5 א זייגער נ"מ, שבת און זונטאג 2 נ"מ

Kilińskiego 120

וויכטיג פאר דער יודישער בעפעלקערונג פון דרום'דיגען טייל פון אונזער שטאט (שייבלערס ראיאן), וואו עס האט זיך געעפענט אנ'אפטיילונג פון
קאצענעלזאנ'ס גן-ילדים (פרעבעל-אנשטאלט)
און א מאדערנע 7 קלאסיגע שול מיט א רעגירונגס-פראגראם וואס נעמט אויך אריין אין
א גרויסער מאס העברעאישע לימודים און רעליגיע
קינדער (פון 4 יאהר אין פרעבעל-שולע און פון 6 יאהר אין שולע) ווערען איינגעשריבען יעדען טאג פון 10 ביז 1 פארמיטאג אין דער קאנצעלאריע פון דער שולע.

העברעאישע 7-קל. קאעדוקאציאנס-שולע
„יבנה"
צעגעלניאנא 75, טעל. 134-13
די לייטונג פון דער שולע מעלדעט, אז עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אין אלע קלאסען, ווי אויך אין די פרעבעל-שולע און A°. ביז'ן 2 טען וושע-שען ד. י. ביי-איינגעשריבענע קינדער דארפען ביילייגען געבורט-צייגנישען ווי אויך בעשטעטיגונגען אויף געשטעלטע פאקען. די קאנצעלאריע פון דער שולע איז טעטיג פון 8 ביז 2 נאכמ.

7-קלאסיגע שולע און פרעבעלשולע פון די רענאמירטע ערציהונגס-אנשטאלט
קאצענעלזאן-נאחומאב
8 נאר לודקא 8 (צווישען נאוואמיעסקא און וושכאדניא)
טעלעפאן 177-01 (פון 11 ביז 2)
קינדער אין שול-צוואנג עלטער ד. ה. פון 7 ביז 15 יאהר ווערען א גענומען אין די קלאסען: A, B, C, I, II, III, IV
אין פארבערייטונגס-קלאס A° ווערען אנגענומען קנ׳ די עלטע קינדער פון 5½-7 יאהר. אין די פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) קינדער פון 3-7 י.
חוץ דעם אלגעמיינעם שול-פראגראם, קענען די ארטאדאקסישע קינדער גענים פון נאכמיטאג-חדר וואו ס'ווירד געלערנט גרונדליך אלע למודי-קודש, דהיינו: חומש, רש"י, נ"ך, גמרא, ותוספות דורך מלמדים-ספעציאליסטען אונטער דער פערזענליכער השגחה און הנהלה פון בעוואוסטען למדן ר' יעקב בנימין קאצענעלזאן
בעם: די צאהל שעה'ען, ווי אויך מלמדים פאר למודי-קודש זענען היי-יאהר בעדייטענד פערגרעסערט.
פאר פיזיש שוואכע קינדער, ווי אויך פאר אונבעמיטעלטע ענזיסמירט
נאכמיטאג שולע
נאכמיטאג חדר
ביז 50% בילינער
נאכמיטאג פ עבלשולע

היינט פרעמיערע № 5 היינט פרעמיערע № 5
„די שענסטע זענען די לאדזערינס"
א. נ.
Z. Żukowska, I. Grzybowska, J. Darski, W. Boruński, N. Niksarski, :עס נעהמען אנטייל אין 2 טיילען – 16 בילדער.
אין פראגראם: כינעזישע אינסצעניזאציע א. נ. „O—SAJ—CZU" J. Szyndler, M. Popławski, mała Brońcia oraz Girlsy
טעקסט א. נ. „VERAX" לאפעקס נייע לידער „פרויען-האריץ" און א סך אנדערע.
W. Boruński און J. Darski :רעזשי — קאמפאזיציעס: J. Darski — דעקאראציעס: קונסטמאלער W. Nowakowski
ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' C. Kantor טעגליך 2 פארשטעלונגען 7.30 און 9.30 אווענד. פרייזען פון די בלעטער פון 1 זל. ביז 2 זל.

ווארשאווער רעווי-טעאטער
„Chochlik"
אונטער דער לייטונג פון ארט. Jerzy Darski

Kino Spółdzielni
40 SIENKIEWICZA 40

לאדז, 27 אויגוסט 1930

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז, 27 אויגוסט 1930

די געזעלשאפטליכע כוחות

זאלען נישט צושפליטערט ווערן

דער הירכשנפליכער מענש פון גאס שטעלט זיך די פראגע וואס פאר א זין האט דער נייער שריט און עס איז איהם שווער צו געבען א תשובה זאל דאס זיין דער שלום-קאמף פון מארשאלעק. מיט'ן אייגענעם סיים קאנען שטיין צוויי עווענטועלקייטען: אדער מארשאלעק פילסודסקי האט זיך איבערציינט, אז ביים איצטיגען סיים קאן מען נישט ארבייטען אדער ער חיל בכלל מוטע, ס'ים נישט ארבייטען. דער הירכשנוטס-מענש וועט אבער בשום אופן זיך נישט פארשטעלען, אז מ'קאן אין פוילען רעגירען אהן א סיים. נישט די אנגעריכע און נישט די איצטיגע סיטואציע אין פוילען דערלויבט אויף אזא עקספערימענט און דער מיסער נעפעדל פאר פילסודסקי'ס היסטארישער פער-אנטווארטליכקייט וועט איהם נישט דערלויבען אויף אזא שריט. אויך א צווייטען פאל איז נישט מעגליך: בעשטימענדיג נייע וואהלען האט די רעגירונג נישט די זיכערקייט, אז די וועט זיגען. זאל זי זיגען וועט אין לאנד הערשען רוהיג. עדער וועט זיין אויב די סאנאציע וועט ליידען א מפלה, וואס איז איצטער גאנץ מעגליך. וואס וועט דאן זיין?

אונזער געזעלשאפטליכער ארגאניזם איז איצטער שוואך. מיר לעבען אין א ווירטשאפטליכען קריזיס, אין דייטשלאנד קומען פאר די וואהלען צום רייכס-טאג אין סע'רט לאזונג פון רעוויזיע די גרענעצען. פוילען מוז זיך קאנסאלידירען!

אבער אויך מיט דער אפאזיציע איז נישט קלאהר אין פיל פון איהר בילדעט די שווארצע ענדעציע דעם צענטער, — דער בלומרשט דעמאקראטישער טייל „צענטראלעוו".

קאן די דאזיגע אפאזיציע איבערנעמען די פער-אנטווארטליכקייט פאר'ן גורל פון דער מלוכה? מיר יודען זענען אמשטארקסטע סאנאציע-עסקים, אז אין לאנד זאל הערשען רוה, וויל מיר זענען די ערשטע קרבנות פון שווערע ווירטשאפטליכען קריזיס פון העלפען מיר לידען אמשטארקסטען.

איז אפשר אין די דאזיגע ענדערונג פארגעקומען צוליב דער נייער לאגע, וואס ווערט געשאפען אייפ'ן אינטערנאציאנאלען באדען. אפילו אויב דעם פאל אין דעם געווען נ'מינג, אז פילסודסקי זאל זיך שטעלען בראש פון דער רעגירונג? קיין שום פוילישע רעגירונג וואלט נישט געקאנט אויף קיין שום הנחות אין דער גרעניץ-פראגע און אזא מאניפעסטאציע פון איסען וואלט געווען שטארקער אויב אין איהר וואלטען זיך בעטייליגט אלע טיילען פון דער פוילישער געזעלשאפט. דער רעגירענדער פאקטאר דארף נישט איצט שאפען קיין ספעקולירענדע מאמענטען, וועלכע זאלען די דאזיגע געזעלשאפט צושפליטערען.

נ. ד.

—[]0[]—

וועגען ענטשעדיגונגען פאר די קרבנות פון די אנטיסעמיטישע אונרוהען אין רומעניען

טשערנאוויץ, (ט"א) די יודישע קהלה פון סוטשאווא האט איבערגעגעבען דעם גענעראל-פראקוראר און דעם גענעראל-ראט פון די יודישע ארגאניזאציעס אין רומעניען א מעמאראנדום, אין וועלכען די ענטשעדיגונג פאר די קרבנות פון די אנטיסעמיטישע אונרוהען אין באלאטשאני ווערט געפאדערט אין דער הויך פון 272,800 ליי און פון סוטשאווא אין דער הויך פון 208,089 ליי. עס ווערט אויך אנגעוויזען, אז די בעשעדיגטע היזער דארפען אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנקומען פון הערבסט ווי אמשנעלסטען פעריכט ווערען. צום מעמאראנדום איז בייגעלעגט דער נויטיגער בעווייז-מאטעריאל.

אויספארשונג פון פרויען-האנדעל אויפ'ן מזרח

זשענעווע, (ט"א) דער פארשונגס-קאמיטעט פאר פרויען און קינדער-האנדעל איזמורדח האט אפגעהאלטען זיין ערשטע זיצונג און מעט במשך פון דער סעסיע איבעראיבייטען די אלגעמיינע דירעקטיוועס פאר דער ארבייט. דער קאמיטעט פאהרט בקרוב ארויס אויפ'ן מזרח, כדי דורכצופירען דארט אן אויספארשונג בנוגע דעם פרויען און קינדער-האנדעל. די קאמיסיע וועט אויך אונטערזוכען די לאגע אין ארץ-ישראל ווי אויך די הויפט-לענדער פון ווייטען מזרח. די פארשונג ווערט פינאנצירט דאנק א שפענדונג פון ראקפעלער אין הויך פון 125,000 דאלאר.

—§—

פעלקער-ליגע און די מינדערהייטען-פראגע

גענף. (י. ט. א.) דער לעצטער נומער פון „זשורנאל אפיסיעל" פון פעלקער-בונד ענטהאלט איינעגע סטאטיסטישע דאטען בנוגע דער בעהאנדלונג דורכ'ן פעלקערבונד פון דער מינדערהייטען-פראגע זייט 13-טען יוני 1929 ביז'ן 31. מאי 1930. עס זענען דערהאלטען געווארען זיבען און פופציג פעטיציעס, 26 פון זיי זענען צוליב פארמעלע מאטיווען אנערקענט געווארען פאר אונאננעמבאר. עס זענען אלזא געבליבען איין און דרייסיג פעטיציעס. 14 מינדערהייטען-קאמיטעטען [אדער אזוי גער. „דריי'ער-קאמיטעטען"] האבען זיך בעשעפטיגט מיט די פעטיציעס. א חוץ דעם האבען 14 אנדערע קאמיטעטען זיך בעשעפטיגט מיט די פאראהריגע פעטיציעס און אפגעהאלטען 50 זיצונגען. במשך פון פערגאנגענעם יאהר זענען ערלעדיגט געווארען 29 פעטיציעס, צווישען די 20 פון פאראהריגען. די דאזיגע סטאטיסטישע ידיעות זענען פערעפנטליכט געווארען אויפ'ן סמך פון דער פאראהריגער החלטה פון פעלקער-בונד (מאדרידער סעסיע) צו געבען יעדען יאהר א סטאטיסטישע איבערזיכט איבער דער בעהאנדלונג פון דער מינדערהייטען-פראגע דורכ'ן פעלקער-בונד. דער היגער „זשורנאל דע זשענעוו" בעמערקט, אז די דאזיגע סטאטיסטיק איז נישט גענוגענד, כדי זיך צו מאכען א בילד איבער דער טעטיגקייט פון פעלקער-בונד אויפ'ן מינדערהייטען-געביט.

אומגעזעצליכע שווערע בעלאסטונג אין די ווייסרוסישע שטעטלעך

מאסקווא. (י. ט. א.) נישט אכטענדיג אויף דער פעראדנונג פון דער צענטראלער מאכט און די שטרענגע דירעקטיוועס פון די פארטיי-ארגאנען פון מלוכה-קאנטראל און פון קאמיסארען-ראט ווערט באגענעצט די אומגעזעצליכע שווערע בעשטייערונג פון ארימע איינצעל-האנדלער און דאס אפנעהמען פון הייזער ביי ארימע לייט אין א סך שטעט און שטעטלעך פון ווייס-רוסלאנד. די פרעסע ברענגט א גאנצע רייע ביישפילען, ווען ארימע קוסטארען, אלטע זאגעצייגער-טעדיגע יודען זענען בעשטייערט מיט זומען, וואס שטייגען איבער זייער גאנצען פערדינסט. בעשטייערונג פון איינצעל-האנדלער אין 500 600 רובעל איז א געוועהנליכע זאך. אין דער זעלבער צייט ווערען רייכע קוסטארען אפט ווייניג בעשטייערט. די פרעסע פאדערט אויף די געהעריגע ארגאנען זיי זאלען אננעמען שטרענגע מיטלען געגען די, וואס איגנארירען די בעשלוס-גען פון די מלוכה-ארגאנען און דער פארטיי, און פערקריפלען די שטייער-פאליטיק.

נייע געריכטליכע אויספארשונג אין בארשא

בוקארעשט. (י. ט. א.) די קלוזשער צייטונג „טאגעס קלעטע" האט פערעפענטליכט א סענסאציאנעלע ידיעה, אז דער פיהרער פון אזאן ... פון דארף פאנא, וואס געהערט צום שטעטעל בארשא האט זיך געווענדעט צום אינערן-מיניסטער מיט א בקשה, אין וועלכען ער האט אנגעוויזען נעמען פון 16 פערזאן, וועלכע האבען אנגעצונדען בארשא. די גוט-אינפארמירטע קרייזען, שרייבט די צייטונג, בעשטעטיגען, אז דער אינערן-מיניסטער האט איבערגעגעבען די מעלדונג דעם גענעראל-פראקוראר פון אראדעא כארע מיט דער אויפפאדערונג צו מאכען א נייע אויספארשונג אויפ'ן סמך פון די צוגעשטעלטע ידיעות. דער גענעראל פראקוראר פון אראדעא הי פילדאר איז תיכף אוועקגעפאהרען קיין בארשא. תיכף נאכ'ן קומען פון די ריכטער קיין בארשא האט מען ארויסגערופען דעם עולם און געמעלדעט, אז יעדער, וועלכער וויל עפעס דעקלארירען אין פערבינדונג מיט דער שרפה וואס איז נישט לאנג פארגעקומען אין יודישען טייל פון בארשא זאל זיך אנמעלדען צו די אנגעקומענע מאגיסטראטען. אינם ערשטען טאג האבען זיך געמעלדעט 26 עדות. אזוי ארום האט זיך איצט אנגעהויבען די דריטע אויספארשונג וועגען דער שרפה אין בארשא.

138 בריף פון שלום עליכם

געשענקט דער יודישער אפטיילונג פון דער ווייסרוסלענדישער וויסענשאפטס-אקאדעמיע

מאסקווע (ט"א) 138 בריף, געשריבען פון שלום-עליכם אין די יאהרען 1910—1912 און די הערצעהלונג „דער פערגיפטעטער שליידער", איינגעהענ-דיג אויסגעבעסערט דורכ'ן שרייבער, ווי אויך 4 בריף פון ביאליק צוזאמען מיט זיין דערצעהלונג „די דראגע", איינגעהעריג פעריכט פון מחבר, זענען געגעבען געווארען א מתנה צו דער יודישער אפטיילונג פון דער ווייסרוסלענדישער וויסענשאפטס-אקאדעמיע פון ד"ר י. פינעס פון סטאלינגראד. ד"ר פינעס האט אין דער אייבענדערמאנטער צייט איבערגעזעצט שלום-עליכם'ס ווערק אין רוסיש פאר דעם מאסקווער פערלאג „סאוורעמענע פראבלעמי", שפעטער האט ער איבערגעזעצט איינגע פון פרצים ווערק פאר דעם זעלבען פערלאג, צוליב וואס ער איז מיט ביידע שרייבער געשטאנען אין א שטענדיגער שריפטליכער פערבינדונג. אין די בריף פון שלום עליכם זענען פעראהאן א סך בעמערקונגען, ס'ענגען זיינע אייגענע ווערק פיי וועגען די איבערזעצונג.

א טאג אין בעלאצערקאוו

(פון א רייזע איבער סאוויעטישע שטעטלעך)

ד. וואלין שרייבט אין לאנדאנער „צייט".

דריי אינוואלידען

פאר אפפיהרען פון וואקזאל אין שטאט אריין — א מהלך פון וואסערע צוויי קילאמעטער — נעהמט א בעלאצערקאווער איזוואשטשיק צו 30 קאפיקעס פון א פארשוין, שוין צוזאמען מיט זיינע פעקלעך און מיט דעם בלעכענעם טשייניק, אהן וועלכען א טעכטער רייזענדער אין סאוויעט-רוסלאנד לאזט זיך נישט אין וועג אריין. אז איהר וועט זיך מיט איהם שטארק דינגען, וועט ער אייך ארונטערלאזען א פיאטאקעל. די נארמע איז 4 פערשוין א „יאורע" (רייזע) נאר אז מ'קען ארייננאפען א 5-טען פארשוינדעל, לאזט מען זיך פון א פינפטען אויך נישט אפ. געוועהנליך, איז דער פינפטער א לייכטער פארשוינדעל אהן שווערען באגאזש, ס'הייסט נישט מעהר ווי מיט איין קערבעל אדער מיט צוויי פלומקלעך. אזא פארשוינדעל נעהמט נישט קיין איזוואשטשיק, נאר ער „וועצט זיך אונטער" עטליכע צעהנדליג קלאפטער ווייט פון וואקזאל אויפ'ן וועג אין שטאט אריין, וואו ער שפרייזט זיך מיט זיין קנומקעלע אויפ'ן פלייצע, ווי נישט איהם מיינט מען. נאר, אז דער איזוואשטשיק יאגט איהם אן און גיט א זאג: „וועצט זיך אונטער, פעטער!" — כאפט ער זיך ארויף צו איהם אויף דער קאלניע אדער ער כאפשעט זיך איין ביי די פאסאזשירען צופוסען. אט אזוי זיך, הייסט עס, נישט פאהרען נאר אונטערפאהרען אין שטאט אריין...

אזא פארשוינדעל צאהלט נישט מעהר ווי א קאפיקעס 15 העכסטענס 20, אויב ער האט מיט זיך אביסעל באגאזש. דערפאר פיהרט איהם דער איזוואשטשיק נישט צו צום שטוב, נאר ער „ווארפט איהם אראפ" דארטען, פון וואנע דעם „אונטערגעזעצטען" איז נעהנטער צו דערגעהען אהיים.

ארום און ארום, ווען א איזוואשטשיק גילט אפ אויפצוקלייבען א פולען קאמפלעט פאסאזשירען און נאך אונטערזעצען א גאנצענעם פערשוינדעל, קען זיך א „פארעקאנגער" (צוויי פערדיגער) איזוואשטשיק ארייננאפען פון 1 רובעל 20 ביז 1 רובעל 40 קאפיקעס פון א יאורע — א גליק, וואס פאסירט נישט יעדען טאג און נישט יעדער צוג. נאר פרובירט אנד בעטען דעם איזוואשטשיק דעם זעלביגען רובעל מיט 20 קאפיקעס ער זאל אייך פיהרען איינעם אליין אין שטאט, וועט ער נישט וועלען פאהרען. ס'הייסט פאהרען וועט ער, אבער צוהן חשק, און איינעם אדער צוויי זייטיגע פארשוינדעלעך, קענט איהר זיכער זיין, וועט ער אייך שוין אונטערזעצען, כאטש בעצאהלט האט איהר פאר אלע פיר.

ווי באלעגאלישע הארץ דערלאזט איהם פשוט נישט צו פאהרען „ליידיג" אין שטאט אריין, ווען אין „פאעטאן" איז „מיט אייער ערלויבעניש", פערהאן ערטער פאר נאך דריי פאסאזשירען און אין קעשענע, — פאר נאך צוויי, דריי גילדען.

מיר איז אט די באלעגאלישע פסיכאלאגיע נישט בעקאנט געווען, האב איך גענומען א איזוואשטשיק פאר זיך אליין, נאר געפאהרען זענען מיר זאל' בעפערט. איין פארשוינדעל האט ער מיר צוגעגעבען גלייך אויפ'ן וואקזאל — „וואס אהרט אייך, אז א חוץ וועט פערדינען א נאנטערגען פערציגער" — און צוויי האט ער „אונטערגעזעצט" אפפאהרענדיג א שטיקעל וועג פון וואקזאל. „כ'אזוי דאך פערהאן ארט פאר נאך צוהן מענשען"...

— האבער איז מיט גאלד צו גלייך — פערענטפערט ער זיך. — דעם קאפ עסען זיי אפ, ווי איהר זעהט מיך א חורען! היינט די איצטיגע נאלאגען! ביי א צט געצאהלט 14 רובעל א יאהר פאר א פאטענט און 40 רובעל א יאהר נאלאג פאר א פערד, היינטיגעס יאהר האט מען מיר ארייננעשיקט א קוויטעל אויף 120 רובעל, א חוץ דעם פאטענט.

און דאס איז בלויז אנואגס, אנ'ארויף אויף די נאלאגען ער לחשבון. וויפיל מען וועט איהם שטעלען שטייערען ווייס ער נאך נישט.

— אז אביל פערקויפען די פערד אינאייגעם מיט די אבעדריקעס, וועל איך זיך מיט זיי אויבעט נישט אויסצאהלען. סי געקוכען כאטש פערקויף דעם שפאגן און וועג זיך תפילין שרייבען צו גאם?

היינט, א פארקאווע, א לייצע, א פאסטראמנעק, א שינע, א פאטשינקע — סי דאך איצט אלע מיט גאר צוגליין. און מ'קריגט עס נישט!

תפלל, ס'איז אויסנעקומען, אז נישט איך אליין, נאר אלע פאסאזשירען האבען איהם גע-דארפט צאהלען אזוי פיל, וויפיל איך.

נו, אז ס'איז איהם שווער צו צאהלען שטייערען גלויב איך איהם, נאר, אז ער זאל זיין א גרויסער בעל-הוצאה אויף האבער פאר זיי פערד באס, האבט מיר איז נישט מעהר ווי דער געוועהנליכער פאר באלעגאלישער פזמון: אויב אויף זיינע שקאפעס אין נעגזג צו זעהען, אז זיי האבען שוין לאנג פערגעסען דעם טעם פון האבער און, אז אפילו מיט היי עסען זיי זיך אויך נישט איבער. זיי זענען אזוי דאר און אפגעמאגערט, אז ס'איז א חידוש ווי אזוי די ביינער זייערע צושיטען זיך נישט. נאך א גרעסערער וואונדער איז, האס א שמיץ מיט דער בייטש צווינגט אט די לעבעדיגע נבלות צו לויפען.

איך גלויב אויך נישט ער זאל זיך שטארק אויסברענגען אויף האלטען אין ארדנונג זיין „פאעטאן" און דעם געשפאן. דער „פאעטאן" — דאס איז א גלגול פון עטוואס אזוינס, וואס ס'האט אמאל געמאנט זיין א פריצישע קארעטע. איצט איז עס נישט מעהר ווי א זכר לחורבן (זיכער לחורבאן), וואס האצקעט, און טרייסעלט, און סקריפעט, און האלט זיך מעהר אויף ניסים, ווי אויף שכל. די צובראכענע פרושינעס פון גע עס פאהרען אריין אין די ווייכע טיילען פון אייער לייב און וועקען אין אייך פילאזאפישע געדאנקען וועגען די פערגענגליכקייט פון מענשען, וואס יאגען זיך נאך תענוגי עולם הזה, ווי א שטייגער, ארומפאהרען אין פריצישע קארעטעס.

דער איזוואשטשיק אליין האט אויך נישט קיין שענערען פנים פון זיינע שקאפעס און פון זיין „פאעטאן": ער איז אויך אזוי אויסגעדארט און אויך אזוי אפגעקראכען ווי זיינע פערדעלעך, נישט מעהר וואס אנשטאט א אפגעקראכענער פעל, טראגט ער זיך אן א אפגעקראכענע פויערישע „סערמיאגע" (כאלאט) פון אונטען ביז אויבען בעדעקט מיט גרויסע און קליינע לאטעס פון אלערליי קאלירען.

פערד, מענש און קארעטע זענען ווי צוגעפאסט איינער צום צווייטען: אלע דריי האבען אמאל געזעהען בעסערע טעג און אלע דריי זענען איצט אינוואלידען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מיטוואָך 27 ג אלול תר"ץ

אויגוסט
זון-אויפגאַנג 4.34
זון-אונטערגאַנג 6.39

רעזערװיסטען-איבונגען
װער עס דאַרף זיך שטעלען הײַנטיגע װאָך

פון דער הײַנטיגער װאָך ביז שבת דאַרף מען זיך אויף רעזערװאַ און 11 ליסטאָפּאַד אין פּ. ק.-א. 1 צושטעלען פאָלגענדע רעזערװיסטען, װאָס װערען גערופען אויף איבונגען און װעלכע װאוינען אין שטח פון 1. 4. 6. 7. 10. 12. 13 און 14 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַטען:

יאָהרגאַנג 1906

אונטעראָפיצירען פון פליהאַפּטײלונגען, באַלאָנען און פערבינדונגס-מיליטער; עלטערע שערעגאָװצעס און שערעגאָװצעס פון פערבינדונגס-מיליטער.

יאָהרגאַנג 1905:

אונטעראָפיצירען פון פליהד און באַלאָנען מיליטער.

יאָהרגאַנג 1904:

אונטעראָפיצירען און עלטערע שערעגאָװצעס פון אַלע מינים געװעהר; אַלע שערעגאָװצעס פון פיעכאָטע, פערבינדונגס-מיליטער און פלאָט.

יאָהרגאַנג 1902:

אונטעראָפיצירען פון אַלע מינים געװעהר און טאַבאָרען און פלאָט.

יאָהרגאַנג 1901: 3

אונטעראָפיצירען פון פליה-באַלאָנער און פערבינדונגס-מיליטער.

יאָהרגאַנג 1899:

אונטעראָפיצירען פון אַלע מינים געװעהר און טאַבאָרען און פלאָט.

אַלע רעזערװיסטען, װאָס האָבען געדאַרפט אַדורכמאַכען די איבונגען פאַראַיאָהרען און האָבען זיך צוליב װעלכער ס'איז סיבה נישט אַדורכגעמאַכט.

רעזערװיסטען פון אַלע אויסגערעכנטע יאָהרען פון פיעכאָטע, קאַװאַלעריע, פאַנצער-אויטאָס, טאַנקען, אינטענדאַנטור, געזונדהייטס-דינסט און זשאַנדאַרמעריע — מיטװאָך, דאָנערשטאָג, פרייטאָג און שבת.

די רעזערװיסטען דאַרפען זיך צושטעלען אויף 10 אַ זייגער אינדערפריה מיטבריינגענדיג מיט זיך דאָס מיליטערישע ביכעל, מאָבילויזאַציע-קאַרטע און אַלע מיליטערישע דאָקומענטען. די רעזערװיסטען דאַרפען מיטברענגען שפּייז ביז צום אָרט פון זייער פאַרטאַציע און אַ נאַפּעל, מעסער, לעפעל.

טראַגישער סוף פון אַ פערצווייפעלטען פאָטער
צו דער געשיכטע מיט דער פרוי, װאָס איז פערשוואונדען געװאָרען משוגענער-הייט און מען האָט זי אויסגעפונען אַ געזונדע ביי איהר געליבטען

מיט אַ צייט צוריק האָבען מיר דערציילט פאַר אונזערע לעזער די סענסאַציאָנעלע געשיכטע מיט דער פרוי פון היגען שניידער לעװקאָװיטש, װעלכע איז פערשוואונדען געװאָרען און נאָכדעם װי דער מאַן האָט זי צוויי יאָהר צייט אַרומגעזוכט און אַנטלאָפענע פון משוגעים הויז, האָט ער זיך צופעליג דערװאוסט, אַז זי לעבט אין אַ צווייטער שטאָט מיט איהרען אַ געליבטען. איצט טיילט אונז מיט אונזער קשענסטאָכאַוער קאָרעספּאָנדענט איינגע סענסאַציאָנעלע פּרטים פון דער פּאַסירונג:

אין פּשעדבאָרזש האָבען געװאוינט דאָס פּאָר פאָלק שאַפּיראָ, מיט צוויי טעכטער, װען דאָס עלטערע מיידעל חיה איז אַלט געװאָרען 20 יאָהר האָבען די חסידישע עלטערען פון באַלעבאַטישען גראָד אויסגעזוכט פאַר איהר אַ חתן, אַ געוויסען לעװקאָװיטש פון לאָדז, אַ שעהנעם יונגענמאַן, אַ שטילען בעשיידענעם מענש און אַ גוטער פאַכמאַן. דאָס פּאָר פאָלק האָט זיך איינגעאָרדענט אין לאָדז, דער מאַן האָט גוט פערדינט און זיי האָבען געפיהרט אַ רוהיג בעשיידענעם לעבען. מיט אַמאָל האָט פּאַסירט אַן אומגליק. די פרוי איז געלעגען געװאָרען אין קימפעט און האָט געבוירען אַ טויט קינד. דאָס האָט אויף איהר אַזוי געווירקט, אַז זי איז גייסטיג קראַנק געװאָרען און מ'האָט זי אַפּגעפיהרט אין שפּיטאָל פאַר גייסטיג קראַנקע אין קאָכאַנובעק. דאָרט איז זי אָפּגעװען אַ געוויסע צייט און איז פון דאָרט אַװעק געזונטערהייט, װען דער מאַן, װאָס פלעגט יעדע פאַר טעג אַהינקומען באַזוכען, האָט דערפאַרען װאָס די פרוי מאַכט איז געקומען דאָס מען איהם ערקלערט אַז די פרוי איז געזונד, געװאָרען און איז אויסגעשריבען געװאָרען אַהיים, ער איז אַװעק אַהיים אָבער דאָרט זיין פרוי נישט געטראָפען. דער פערליבטער מאַן האָט זי אַרומגעזוכט אָבער אַלץ ערפאָלג. די פרוי איז פערשוואונדען און קיינער האָט נישט געװאוסט װאו זי איז.

דער מאַן און די עלטערען האָבען נישט אַרויסגעלאָזט קיין שום געלעגענהייט זיך עפּעס פון איהר צו דערוויסען, אָבער אָהן שום דערפאָלג. דערווייל איז דאָס צווייטע מיידעל אויסגעוואַקסען און מ'האָט מיט איהר שוין געדאַרפט אַ שידוך טון. די עלטערען האָבען זיך נישט געקענט דערצירען. צוליב פעלינג האָבען זיי זיך דערװאוסט, אַז קיין אַלעקסאַנדער קומט צופאָהרען דער קאָמאַרנער רבי. זיי זענען באַלד אַװעקגעפאָהרען קיין אַלעקסאַנדער, און אָנגעקומען צום רבי'ן בעטען איהם אַן עצה. דער רבי האָט געהייסען חתונה מאַכען דאָס צווייטע מיידעל און האָט צוגעזאָגט, אַז צו דער חתונה װעט זיך די ערשטע אויך אָפּזוכען. די עלטערען שאַפּיראָ חסידישע מענשען, האָבען געפאָלגט די עצה פון'ם רבי'ן און געטון אַ שידוך מיט דער צווייטער טאָכטער, די חתונה איז בעשטימט געװאָרען אין ראַדאָמסק און הגם זי איז געפּראַוועט געװאָרען מיט גרויס פּאָראַד איז עפּעס אַ טרויעריגע שטימונג געװען אויסגעגאָסען אויף די מחותנים און אויף אַ טייל געסט. די עלטערען זענען געזעסען און געװאַרט צי װעט מקויים װערען דער צוזאָג פון רבי'ן.

מיטאָמאָל טוט זיך אַן עפען די טיר און ס'קומט אַריין... תּעלאַ. ס'איז שווער צו בעשרייבען װאָס דאָרט האָט זיך אָפּגעטאָן װען די עלטערען האָבען דערזעהען אַ בליהענדע, אַ געזונדע זייער טאָכטער, װעלכע זיי האָבען גערעכענט אפשר פאַר נישט לעבעדיג. די שטימונג איז געװאָרען אַ לעבעדיגע, — מ'האָט זיך ערשט אויף רעכט גענומען משמח זיין. אָבער די שמחה איז שפּעטער פערשטערט געװאָרען. װען מ'האָט זיך אַביסעל בערוהיגט און גענומען צו זיך, האָבען די עלטערען בעמערקט, אַז מיט תּעלאַ'ן איז געקומען עפּעס אַ יונגערמאַן און געפרעגט ביי איהר װער איז עס.

דאָס איז „מיין מאַן", האָט געענטפערט תּעלאַ. די עלטערען האָבען זיך אַריינטערעסירט און נישט געװאוסט צי תּעלאַ איז געזונד, צי זי האָט נאָך סימנים פון איהר אַמאָליגער גייסטיגער קראַנקהייט. האָבען זיי װעגען דעם גאַנצען ענין פון איהר קראַנקהייט דערווייל נישט גערעדט.

אויף דער חתונה איז אויך געװען אַנװעזענד לעװקאָװיטשעס אַ שוועסטער, װעלכע װאוינט אין ראַדאָמסק. זי האָט באַלד טעלעגראַפיש אַרויסגערופען איהר ברודער, און ער איז געקומען צו פאָהרען קיין ראַדאָמסק. דאָרט האָט ער זיך געטראָפען מיט זיין פרוי, און פון איהר זיך דערװאוסט, אַז דער יונגערמאַן, װעלכער האָט איהר בעגלייט אויף דער חתונה פון איהר שוועסטער, איז יעצט איהר מאַן, מיט װעלכען זי לעבט מיט'ן דאָזיגען יונגערמאַן האָט זי זיך בעקענט נאָך פאַר איהר חתונה מיט לעװקאָװיטשען. זי האָט איהם ליב געהאַט נאָר האָט װעגען דעם מוחא געהאַט צו זאָגען איהרע חסידישע עלטערען. זי האָט דערפון שטאַרק געליטען און דאָס איז געװען איינע פון די סיבות װאָס האָבען איהר דערפיהרט צו דער קראַנקהייט. פון שפּיטאָל איז זי גלייך אַװעק צו איהר איצטיגען מאַן, ביי איהם געװען די גאַנצע צייט, איצט װיל זי זיך מיט איהם נישט צושיידען מעהר.

לעװקאָװיטש איז דאַן אַװעקגעפאָהרען קיין לאָדז ער האָט נישט געװאוסט, צי דאָס, װאָס זיין פרוי דערציילט איהם, איז אמת. צי דאָס איז אַ פּראָדוקט פון איהר קראַנקהייט.

די עלטערען האָבען אויף זייער תּעלאַ'ן נישט געקענט װירקען און זי איז אין דער בעגלייטונג פון איהר נייעם מאַן אָפּגעפאָהרען.

אָבער אויף איהר פאָטער האָט דער בעגעגעניש געמאַכט אַ געװאַלדיגען רושם. ער איז געװאָרען אָפּגעלאָזט, האָט זיך אויפגעהערט צו אינטערעסירען מיט די געשעפטען און האָט אָנגעהויבען אַלץ פערנאַכלעסיגען. אָפט פלעגט ער אָפּזיצען אין געשעפט שעה'ן לאַנג, מיט קיינעם נישט גערעדט, גאָרנישט געטון.

זונטאָג איז ער פריה אַװעק אין געשעפט און איז דאָרט אָפּגעזעסען אַ לאַנגע צייט. די פרוי האָט לאַנג געװאַרט ביז ער זאָל קומען אַהיים, און נישט דערװאַרטענדיג זיך ענדליך אַװעק אין געשעפט רופען איהם. דאָרט איז זי איבעראַשט געװאָרען, װען זי האָט איהם נישט געטראָפען. נאָר װען זי האָט זיך אַרומגעזעהען אין דער פינסטער, האָט זי דערזעהען אין אַ װינקעל הענגען אויף אַ האָק איהר מאַן. דעם סוחר שאַפּיראָ. ער איז שוין געװען טויט. דער חסידישער ייד האָט נישט געקענט אַ בערטראָגען דעם װייטאָג און חרפּה װאָס זיין טאָכטער האָט איהם פערשאַפט און האָט זיך אויפגעהאָנגען.

(באַטשינסקי).

פרוי בעגעהט זעלבסטמאָרד
צוליב אַן אונהיילבאַרען ראַק

(ב) רבקה בעקער 54 י. אַלט װעלכע װאוינט אויף אַל. 1 מאַי 39 איז מיט אַ צייט צוריק קראַנק געװאָרען און מ'האָט געכענט, אַז זי האָט אַ ראַק. מיט 2 װאָכען צוריק האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין װאַרשאַ און איבערגעגעבען אין שפּיטאָל אויף טשיסטאַ, װאו זי האָט געזאָלט אָפּערירט װערען.

די דאָקטוירים האָבען אָבער אין דער לעצטער מינוט פעסטגעשטעלט, אַז די אָפּעראַציע איז צוועקלאָז אין די קראַנקע איז צוריק אָפּגעפיהרט געװאָרען קיין לאָדז.

די פרוי האָט זיך פון דעם שטאַרק איבערגענומען און בעשלאָסען צו בעגעהן זעלבסטמאָרד. זי האָט אויסגענוצט אַ מאָמענט װען די פלעגערין איז אויף אַ מינוט אַרויס פון'ם צימער און איז ביינאַכט אַרויסגעשפּרונגען פון פענסטער פון ערשטען שטאָק. די זעלבסטמערדערין האָט זיך נישט צוקלאַפּט, אָבער דער פאַל איז געװען אַ דעציזירענדער. אויף מאָרגען איז פרוי בעקער געשטאָרבען. זי האָט איבערגעלאָזט אַ מאַן מיט 5 קינדער.

מיסברויכען פון באַהן-בעאַמטע
נעכטיגער פּראָצעס אין קרייז-געריכט

(2) אין לאָדזער קרייז-געריכט האָט זיך נעכטען אָנגעהויבען דער פּראָצעס פון די באַהן-בעאַמטע, פון דער קאַלישער באַהן-סטאַציע: קאַשטעליאַן מאָגילסקי — סעקרעטאַר פון דער קאַלישער באַהן-סטאַציע; פיאָטר לעווענשטיין — געהילף-מאַשיניסט אויף דער באַהן; לעאָן מאַסין — געהילף-מאַשיניסט, סטעפאַן פריש — באַהן-בעאַמטער; רודאָלף יענטיש — אַ װעקסלער און מיעטשיסלאַוו גערנאַוויטש — אַ באַהן אינסטרוקטאָר.

דער בעשולדיגונגס-אַקט װאַרפט זיי פאָר, אַז זיי פלעגען פערמיטלען װעגען פּאַקעטען אויף דער באַהן, און דערפאַר גענומען פון די קאָנטראַהענטען צו 6 הונדערט זל.

מאַסין האָט ביי עטליכע קאָנדיטאָרען גענומען איינגעצאָהלט פאַר אויסאַרבייטען זייערע פּאַקעטען. װען זיי האָבען נאָך אַ פאַר חדשים די פּאַקעטען נישט בעקומען האָבען זיי געפאָדערט צוריק זייער געלד. מאַסין האָט ערקלערט אַז דאָס געלד האָט ער איינגעצאָהלט מאָגילסקי'ן דעם סעקרעטאַר פון דער באַהן-סטאַציע. מאָגילסקי צו װעמען זיי האָבען זיך געװענדעט נאָך געלד, האָט זיי ערקלערט אַז קיין געלד האָט ער נישט, אָבער זיי װעלען פּאַקעטען בעקומען. איינגע פון זיי האָבען טאַקע בעקומען פּאַקעטען און איינער רעקס, װעלכער האָט קיין פּאַקעטען נישט בעקומען, האָט װעגען דעם גאַנצען ענין געמאָלדען אין דער פּאָליציי. דאַן האָבען זיינע קאָלעגען מוראַ האָבענדיג אַז זיי װעלען נישט פערלירען זייערע פּאַקעטען, װען מ'װעט אויספאָרשען דעם ענין, אײַנגערעדט רעקס'ן, אַז ער זאָל צוריקציהען זיין בעשולדיגונג, און האָבען פון איהם אַרויסבעקומען אַזאַ דעקלאַראַציע אין 2 עקזעמפּלאַרען.

צום פּראָצעס זענען אַרויסגערופען געװאָרען 46 עדות עס טרעטען אַרויס אַלס פערטיידיגער די אַדוו. קאָן, לילקער, קאָבילינסקי, פּאַרעלע יאַשענסקי און שטיקגאַלד.

מאָגילסקי ערקלערט בעת'ן אויספאָרשונג אָנ'ן פּראָצעס, אַז ער איז געפאַלען אַלס קרבן. ער האָט געקעמפט מיט דעם סטאַציע-שעף ע... װעלכער האָט זיך צו די העכערע בעאַמטע בעצויגען נישט גוט. בעת אַ רעוויזיע אויף דער סטאַציע זענען ענטדעקט געװאָרען מיסברויכען אויף עטליכע הונדערט זל. די רעווידענטען האָבען די מיסברויכען געװאָלט פערװישען אָבער ער, מאָגילסקי, האָט דערצו נישט דערלאָזט.

װייטער דערציילט ער, אַז מאַסין האָט אָפט פּראָטעסטירט אויף פערשידענע פּאַקעטען בעאַמטע, ער פלעגט זיי אָפט אָננעהמען, אָבער קיין געלד דערפאַר האָט ער ביי מאַסין'ן נישט גענומען.

בעת מען פאָרשט אויס מאַסינען האָט מען, לויט דעם פּראָקוראָרס פאָדערונג, מאָגילסקי'ן דערװייטערט פון געריכטסזאַל. מאַסין איז זיך נישט מודה ער ערקלערט, אַז ער איז נערווען-קראַנק, ער בעט דעריבער, מ'זאָל איהם נישט שטעלען קיין פראַגען. מ'לייענט אָבער זיינע ערקלערונגען אין װעלכע ער האָט זיך מודה געװען אַז גענומען צו 600 זל. פאַר אַ פערוואָן. דאָס געלד פלעגט ער אָפּגעבען מאָגילסקי'ן, אויך פון די איבעריגע בעשולדיגטע איז זיך קיינער נישט מודה.

נאָכ'ן אויסהערען די עדות װערט אַרום 9 אַ זייגער ערקלערט אַ הפסקה ביז הײַנט האַלב 10 אינדערפריה.

הײַנט װעט רעדען דער פּראָקוראָר און די פערטיידיגער. דער פּסק-דין װערט ערװאַרט אין די נאָכמיטאָג-שעה'ן.

דרינגענדע הילף פאַר אַרבייטסלאָזע

דער מאַגיסטראַט איז מודיע, אַז פון 25 אויגוסט הויבט מען אָן אויסצאָהלען דרינגענדע הילף פאַרן חודש יולי פאַר אַרבייטסלאָזע, װעלכע זענען רעגיסטרירט אין דער ביוראָ פון אונטערשטיצונגס-אַמט אין משך פון 4 ביז'ן 11 אויגוסט.

אויף דער דרינגענדער רעגירונגס-הילף האָבען דאָס רעכט נאָר די אַרבייטסלאָזע, װעלכע האַלטען אויס פאַמיליעס. פריילעדיגע און פערהייראַטע אָהן קינדער האָבען נישט קיין רעכט אויף דער שטיצע. אַרבייטסלאָזע, ביי װעלכע עס אַרבייט כאָטש איינער פון דער פאַמיליע, אָדער עס בעקומט כאָטש איינער שטיצע, האָבען אויך נישט קיין רעכט אויף דער שטיצע.

דאָס אויסצאָהלען די שטיצע קומט פאָר אויף װאָלטשאַנסקאַ 251 פון 9 פריה ביז 12 בייטאָג לויט פאָלגענדער סדר:

הײַנט, מיטװאָך דעם 27 אויגוסט

K L Ł

דאָנערשטאָג דעם 28 אויגוסט

M N O

פרייטאָג דעם 29 אויגוסט

P R S

שבת דעם 30 אויגוסט

T U W Ż Z

צוגאַב-פאַבאַר

(ב) מאָרגען דאָנערשטאָג װעט אויף אַל. קאָשטשושקי 21 פאָרקומען אַ צוגאַב - פאַבאַר-קאָמיסיע פאַר די געבוירענע אין 1909 און עלטערע, װעלכע האָבען נאָך נישט פעסטגעשטעלט זייער בעציהונג צום מיליטער. ס'דאַרפען זיך צושטעלען די, װאָס װאוינען אויפן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12 13 און 14 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט אויב זיי האָבען בעקומען אויפפאָדערונגען פון דער סטעטישער סטאַראָסטווע.

קאָנגרעס פון צענטראַלעוו אין לאָדז

(2) זונטאָג איז אין לאָקאַל פון קרייז-קאָמיטעט פון פּ.פּ.ס. פאָרגעקומען אַ דעלעגאַטען-צוזאַמענפאָהר פון אַלע פאַרטייען װאָס געהערען צום „צענטראָלעוו". אויף דעם צוזאַמענפאָהר איז בעהאַנדעלט געװאָרען די פראַגע װעגען קאָנגרעס װאָס װעט אין לאָדז פאָרקומען דעם 14 סעפּטעמבער און די מאַניפעסטאַציעס װאָס זאָלען איינגעאָרדענט װערען אין דעם טאָג.

דער צוזאַמענפאָהר האָט בעשטעטיגט אַלע פּאָסטולאַטען װאָס זענען אָנגענומען געװאָרען דורך דער הויפּט-אָנפיהרונג פון „צענטראָלעוו".

איינשרייבונגען אין די שטעטישע קינדער-היימען

(מ) הײַנטיגען פרייטאָג און שבת פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג װעט מען אין די שטאָטישע קינדער היימען איינשרייבען קינדער אין עלטער פון 4, 5 און 6 יאָהר. פון די 10 שטאָטישע קינדער-היימען איז פערהאַן איינע מיט דער יודישער אונטעריכטס-שפּראַך (ציגעלנאַ 25) און איינע מיט דער דייטשער אונטעריכטס-שפּראַך (סובאָלסקאַ 16).

ביים איינשרייבען די קינדער דאַרף מען מיטברענגען אַ מעטריקע און אַ ציינגיש װעגען שטאָלען אַקען.

מייז דעוויז איז:
געשמאַק, ריין, פריש
ווילט איהר עסען אַנ'אמת נאַהרהאַפטע, פרישע, און געשמאַקהאַפטע
מיטאָג
פאַר צוגענגליכען פרייז — דאַן קומט אין כשר'ן רעסטאָראַן
פון הערמאַן לעווינסקי
יוסבאַדביאַ 39, פראָנט, 2-טער שטאָק

„לאדזער פראוואקאטארען“

די געשיכטע פון טרויעריג-בעריהמטען לאדזער פראוואקאטאר נח

(המשך)

דער ערשטער קרבן פון נחלען איז געווען א געזיסטער יחיאל מ. איצט אן אנגעזעהענער פאבריקאנט אין לאדז. אין יענע צייטען איז מ. געווען א פאטשערטענער מענש, אבער האט זיך נישט געמישט אין קיין פאליטישער און געזעלשאפטליכער ארבייט. נחל האט געהאט מיט דעם יונגערמאן אלטע חשבונות פאר נישט-אויסטענדיגען אויפפיהרען זיך מיט מיט דעם מיידעל, בעת נחל איז געקומען אפעסען א מיטאג, האט מ. איהם גוט אויסגעפאטשט און ארויסגעווארפען פון שטוב. פערשטעהט זיך, אז נחל האט אין דעם פאל געפונען די געלעגענהייט זיך נוקם צו זיין אז איהם האט דאס געטון אויף גאר אכזריותדיגען אופן.

באלד די ערשטע טעג איז נחל ארויסגעפאהרען פון „אטשאסטאק“ אויף דלוגע-גאס אויף א דראשקע ארומגערינגעלט מיט עטליכע קאזאקען. אויף לאנגסטאנטינער גאס איז געווארען א מהומה, די היגע יונגע ארייגעלאפען אין די טויערען, יעדער האט זיך בעהאלטען ווי גאר ער האט געקענט. אין דעם מאמענט איז דורך דער קאנסטאנטינער-גאס אדורכגעגאנגען יחיאל מ. נחל האט איהם דערזעהן, אפגעשטעלט די דראשקע און צוגעלאפען צו יחיאל'ן, ה' מ. האט אין ערשטען מאמענט געמיינט, אז נחל וואריאט וויצעלט זיך און האט געוואלט ווייטער געהן. ער איז אבער באלד דערשראקען געווארען ווען איינער פון די קאזאקען האט איהם נישט געשאנעוועט קיין נאגאיקעס און צוריקגעברענגט צו נחלען אויף דער דראשקע. נחל האט זיין קרבן נישט באלד אוועקגעפיהרט אין „אטשאסטאק“ נאר מיט איהם ארומגעפאהרען איבער דער גאנצער שטאט, האלטענדיג איהם ווי א געפאנגענעם און ווייזענדיג דער גאנצער שטאט וועמען ער בעזיצט. נאך יעדער ווילע האט איינער פון די קאזאקען ארויפגעלאזען די נאגאיקע איבער מ'ס פלייצעס און נח האט זיך אומגעדרעהט צו זיין קרבן און געזאגט אויף פראסט יודיש.

— דאס איז דערפאר וואס דו האסט מיך אמאל ארויסגעווארפען פון דיין שטוב איצט בין איך „בעל-נאטאר“ און וועל דיר ווייזען וואס איך קען, וועט נחל האט זיין קרבן ארומגעשלעפט עטליכע שעה צייט איבער דער שטאט איז ער מיט איהם געקומען אין „אטשאסטאק“, דארט האט מען איהם גלייך ארייגעזעצט אין קאמער.

מ'ס משפחה האט נישט געוואוסט, וואס זי זאל דא אנהויבען צו טון און מ'האט אנגעהויבען צו זוכען פראטעקציע צו נח'ן. קיינער האט אבער צו איהם נישט געוואלט געהן, ווייל יעדער האט פאר איהם פשוט מורא געהאט, ווייל יעדער האט פאר איהם פשוט מורא געהאט. סוף-כל-סוף איז צו איהם אוועק מ'ס אנטלטערער ברודער, נח האט איהם געגעבן אויפגענומען און מיט איהם א לאנגע צייט געשמועסט וועגען מלחמות-עת און פערשידענע אנדערע שטורעמען אז בשום אופן נישט געוואלט רעדען, וועגען דעם ארעסטירטען.

צום סוף האט נח זיך רעצידירט און ערקלערט, אז ער קען מ'ן פאר א סאציאליסט און „רעוואלוציאנער“ און ער קען איהם נישט צוליב דעם בעפרייען. אזוי שוין האט ער אנגעהויבען צו שפילען די ראל פון דעם בעל-הרחמנית און בעל-טובה און געראטען, אז כדי אפצונארען די פאליציי און בעווייזען, אז מ. איז נישט קיין סאציאליסט, זאל מען איהם אריינשיקען אין „אטשאסטאק“ א פאר תפילין, א סידור און עהנליכע זאכען, כדי צו שאפען דעם איינדרוק, אז מ. איז גאר א פרומער מענש און קען מיט די סאציאליסטען נישט האבען קיין שום געמיינזאמעס. דער שליח, וועלכער האט געוואלט פאר יעדען פרייז ראטעווען דיין ברודער האט געטון אלץ וואס נח האט געהייסען, אויף צומארגענס איין-דערפריה האט דער ברודער טאקע געברענגט א פאר תפילין, א סידור, א ארבע כנפות און עס דערלאנגט דעם רעוואיראווע, כדי איבערצוגעבען דעם ארעסטירטען מ.

ביי דער דאזיגער סצענע איז געווען נחל, וועלכער האט זיינע גאנצע טעג פערברענגט אין „אטשאסטאק“ מידא האבענדיג זיך אליין צו בעווייזען אין גאס. נח האט געמאכט דעם אנשטעל ווי ער קען מ'ס ברודער נישט אנגאנצען, האט גענומען דאס תפילין-בייטעלע פון דעם רעוויראוויס האנד און אהין אריינגעשמעלט די האנד, אזוי ווי ער וואלט עס געוואלט רעוויזירען, ער האט לאנג געגעשטערט אין דעם בייטעלע און פלוצלינג האט ער פון דארט ארויסגענומען א בריוועל.

מ. איז נשתומם געווארען, ווי קומט איין דארט א בריוועל? ער האט זיך גלייך ארענטירט, אז נח'ל האט געמאכט דיינס א שפיצעלע, אבער ס'אין שוין געווען צו שפעט. נח האט פונאנדערגעוויקעלט דאס צעטעלע און געלייענט הויך אויפ'ן קול, צוערשט אויף יודיש און דאן איבערגעזעצט אויף א צובראכענעם רוסיש. אין דעם צעטעלע איז געווען געשריבען עפעס עהנליכעס ווי: „האב קיין מורא נישט, שרעק זיך נישט אפ פאר די צאר'ישע תליינים, די ארבייט ווערט ווייטער געפיהרט. די צייט פון בעפרייאונג איז נישט ווייט, מיר קעמפען ווייטער, איך שיק דיר די תפילין און סידור, כדי אפצונארען די „שפיקעס“, אפשר וועט זיך איינגעבען דיך צו בעפרייען“.

מ. איז בלאס געווארען, אז נחל וועט פעהיג זיין אויף אזעלכע היטישע שטיק איז איהם גארנישט געפאלען דאס איז געווען דער העכסטפונקט פון אונפערשעמטקייט און חוצפה. מ. האט געוואלט ארויסגעהן פון „אטשאסטאק“, אבער נחל האט עפיס איינגערעדט און אויער דעם רעוויראוויי אז מ. איז פערהאלטען געווארען און איינגעזעצט געווארען אין קאמער צוזאמען מיט זיין ברודער. ביידע ברידער מ. זענען אפגעזעסען א לאנגע צייט, זענען איבערגעשיקט געווארען קיין פעטריקאוו און דאן איז פארגעקומען דער פראצעס צום פראצעס איז געקומען נחל אליין און אפגעגעבען ערקלערונגען, אז ער קען די ברידער פאר סאציאליסטען און, אז דאס געפונענע בריוועל איז געלעגען אין תפילין-בייטעלע.

דאס געריכט האט פערארטיילט ביידע ברידער צו דריי יאהר וויסילאנקע אויף סיביר און ביידע האבען זייערע ארטייל אנגעליטען.

אבער דאס איז נישט געווען די גרעסטע אונפערשעמטקייט פון נחל „ווארשאט“, ער האט נאך אפגעטון ערגערע זאכען, פון וועלכע די האר שטעלען זיך קאפ.

(המשך קומט).

י. דאן.

ערוויז-ערנעסט אלשער פון ביליט האט בעשווינדעלט לאדז

(א) אין ביליץ איז ענטדעקט געווארען א גרויסער שווינדעל וועלכען ס'האט אויסגעפיהרט דער הארטיגער סוחר ערנעסט אלשער, זייט א רייהע יאהרען האט אלשער געפיהרט א געשעפט פון מאנופאקטור. נישט לאנג האט ער געעפענט פיליעס אויך אין קאטאוויץ און אין קעניגסהוטע און האט דעריבער איינגעקויפט גרעסערע סכומים סחורות אין ביליץ, ביאליסטאק און אין לאדז. בעקומענדיג די סחורה האט ער א טייל פערקויפט און א טייל בעהאלטען און איז פערשוואונדען. די פיליעס אין קאטאוויץ און אין קעניגסהוטע זענען געווען נאר אויף די בלאנקעטען פון אלשער, און דער ווירקליכקייט האבען זיי נישט עקזיסטירט, ער האט וועגען זיי נאר גערעדט כדי לייכטער אנצונעהמען די סחורה. אלשער האט אזוי ארום „אנגעכאפט“ אויף א האלבען מיליאן זל. מ'רעכענט אז ער איז אנטלאפען קיין אויסלאנד. דעם גרעסטען טייל פון זיינע טראנזאקציעס האט אלשער געמאכט אין לאדז.

פון ארבייטס=געריכט

(2) יוזעף קאולאווסקי (טשענסטאכאווסקא 9) איז געווען א פערקויפער ביי ראמאן סיוויערא. סיוויערא האט קאולאווסקין פארגעשלאגען דעם פאטענט מיט א געהאלט פון 70 זל. א וואך. און האט זאגענקויפט דעם פאטענט אויף קאולאווסקיס נאמען. דאס געשעפט איז שלעכט געגאנגען. דערווייל איז קאולאווסקי ארויסגעפאהרען אויף אורלויב, ווען ער איז צוריקגעקומען, האט זיך ארויסגעשטעלט אז סיוויערא האט דאס געשעפט פערקויפט און האט דעם פאטענט אפגעגעבען אין שטייער-אמט, אונטערשרייבענדיג איהם מיט קאולאווסקיס נאמען.

האט קאולאווסקי געפאדערט פערגיטיגונג פאר 3 חדשים, דערויף האט איהם סיוויערא ערקלערט אז אזוי ווי ער איז געווען א שותף צום געשעפט האט דער פאטענט איז געווען אויף זיין נאמען קומט איהם נישט קיין פערגיטיגונג. קאולאווסקי האט סיוויראן אנגעקלאגט אין ארבייטער-געריכט, וועלכער האט איהם צוגעמשפט 910 זל. מיט ציגזען און געריכטס-קאסטען.

דעם פאליציאנט מאנקאווסקי איז בעסער

(2) דער געזונד-צושטאנד פון פאליציאנט יאנקאווסקי, וועלכער האט דערשאסען די מאלקאווסקא, האט זיך שוין אויף אזוי פיל פערבעסערט אז נעכטען איז ער אויפגעשטאנען פון בעט און האט שוין א פאר מינוט ארומשפאצירט.

זיין לעבען דראהט נישט קיין געפאהר. דערווייל קאן ער נישט רעדען, ווייל די ארויסגעשאסענע באק האט זיך נאך נישט פערהיילט און טוט איהם וויי ביים רעדען און ער איז נאך דערפאר נישט אויסגעהערט געווארען.

דער'הרג'עט פון א פערד

(2) דער פוהרמאן מיכאל סאוויצקי, 61 יאהר אלט האט געפיהרט א פוהר קויהלען אויף זל. קאשטשושקי 32. אזוי ווי די פוהר איז געווען שווער אנגעלאדענט, האט זיך דאס פערד געשטעלט און נישט געוואלט געהן. סאוויצקי האט איהם אונטערגעיאגט מיט דער בייטש. אין א געוויסען מאמענט האט דאס פערד א קאפיע געטון דעם אומגליקליכען בעל העגלה מיט די הינטער-פיס אין ברוסט, און איהם אזוי שווער פערוואונדעט, אז אויפ'ן וועג צום שפיטאל איז ער געשטארבען.

פערזענליכעס

(וו) דיינט האט אנגעהויבען זיין אורלויב דער דירעקטאר פון קר.-קאסע סאמבארסקי, איהם פערטרעטען דער קאמיסאר לאפושאנסקי.

גנבות

(2) אויף וואולטשאנסקא 41 איז בעגנבעט געווארען די וואוינונג פון מנחם רוביז, וועלכער געפינט זיך מיט זיין פאמיליע אויף זומער-וואוינונג.

פון די יודישע גימנאזיעס

ווי מען טיילט אונז מיט, האט זיך שוין אנגעהויבען דאס איינשרייבען פון שילער און שילערינס אין די גימנאזיעס פון פערנאייז פאר יודישע מיטעלשולען אין לאדז. שילער דארפען זיך פערשרייבען אין די קאנצעלאריעס פון דער ערשטער מענער-גימנאזיע אויף מאניסטראצקא 21 ארער פון דער צווייטער מענער-גימנאזיע אויף מאניסטראצקא 22, שילערינס אין דער פרויען-גימנאזיע פיראמאוויטש 6. דארט ווערען אויך איינגעשריבען קינדער סיי יונגלעך סיי מיידלעך פון 5 און א האלב יאהר און אין די אונטערשטע פארבערייטונגס-קלאס. אין דער האויגער קלאס ווערען די קינדער אנגענומען אהן עקזאמען.

די עגזאמענען אין די איבריגע קלאסען ווי אויך די רעגולערע למודים וועלען זיך אנהויבען מיט-וואך דעם 3-טען סעפטעמבער.

דאס ערשטע מיידעל

פון ניקאלאי באגדאנאוו

37.

איך בין געשטאנען און נישט געוואוסט, וואס עס טוט זיך מיט מיר, און אויף אלץ צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ.

— דו שלאג, — האט קאסטיצקי זיך געווענדעט צו סילאוואנאווען — ווייל דו ביזט אן אומפארטייאישער, און איהר אויך, חברה, שלאגט. מען וועט אייך דערפאר גאר נישט טון.

— איך האב נישט קיין מורא, איך וועל זי אויך שלאגען! — און קאמוינס פנים האט זיך פון עפעס בעדעקט מיט פלעקען.

מיר איז נישט איינגעפאלען פרעגען ווער די חברה איז, עפעס אלץ אומבעקאנטע אויפ'ן אויסזעהען. איך בין אוועק, האקלענדיג זיך אויף די פיס, ווי א שיכורער צו פאטאפיטשעס וואוינונג.

ער איז געזעסען פערטראכט איבער א נישט-צושניטענע בוך, און ווען ער האט א קוק געטון אויף מיר, זענען די שווארצע רינגען ארום זיינע אויגען געווארען נאך גרעסער. איך האב איהם אלץ דערצעהלט ווי עס איז געווען.

— וואס-זשע טון, וואס קען מען טון?! האב איך אויסגעשריגען.

— איך קען גארנישט טון... כאטש איך ווייס, אז זי איז אונשולדיג. זי האט נישט געוואוסט, — האט ארונטערגעלאזט דעם קאפ. — שוידערליך, האט ער מיט וועהטאג געזאגט, — שוידערליך, איך וועל זיך דארפען איצט היילען...

— דו טראכסט וועגען זיך, און דו טראכסט נישט וועגען דעם, וואס פאר א חרפה עס וועט זיין דעם גאנצען קאמסאמאל?

— מיר וועלען דאס איינארדנען. מיר וועלען זי אויסשליסען, זאגען, אז עס איז א פרעמדער עלעמענט און פערקעהרט — מיר וועלען ארויסלאזען א רוף צו אלע עהרליכע בחורים און מיידלעך, כדי אפצוווישען דעם פלעק. מיר וועלען אומעטום מעלדען וועגען דער אויסשליסונג און ערקלערען. מעהר קען מען נישט טון. נו, איך וועל רופען צו ארדנונג אונזער חברה, די מיינסט, אז די אומפארטייאישע און די קאלב מיר לאוואנאוו וועלען זיך בערוהיגען? זיי וועלען איהר מאכען א שם איבער דער גאנצער גובערניע. זיי וועלען זי אומברענגען...

— וואס הייסט, עס איז נישטא אינגאנצען קיין אויסוועג!? — האב איך געפרעגט און איך פיהל, אז עס נעהמט מיר אפ דאס לשון.

— ניין, — האט געזאגט פאטאפיטש, — איך זאג זיך אפ עפעס צו טון.

— זיי געזונד, — האב איך אויסגעשריגען, — ביזט א גוטער, אבער אויך אן אויסוואורף, א מענש ווי אלע מענשען, און איך האב געטראכט — ביסט בעסער.

ער האט זיך א ריס געטון נאך מיר מיט עפעס א ווארט, צי מיט א פערענטפערונג, נאר איך האב פערהאקט די טיר, מיט א בעשלאס, וואס האט מיר געברענט פון קאפ ביז די פיס, און בין אנטלאפען אהיים.

„דאס איז דאס בעסטע, דאס ריכטיגסטע. אויב נישט, וואס פאר א פנים וועט האבען אונזער יאטשייקע, ווי וועלען מיר אויסזעהען אין די אויגען פון גאנצען קאמסאמאל. און סאניטשקע אליין? קיין בעסערער פלאן קען גארנישט זיין!“ איך בין פערביינעלאפען די שול, אריינגעקוקט: ארומגערינגעלט מיט מיידלעך, שפילט זי אויף דער פיאנע, ווי עס וואלט גארנישט געשעהען. זי ווייס פון גארנישט ווי גוט!

איך זיץ און איך טוין. פאר מיר ליגט א קאלטע ביקס, וועלכע איך האב ארויסגענומען פון קעלער פון קרייז-קאמיטעט. אומגליקליך, ערשטע מיידעל אונזערס! וויפיל ביזטו אויסגעשטאנען? און שווער און שרעקליך איז מיר דערפון, וואס נישט דער שענערער, ווערדני, האט דיך אומגעבראכט, נאר מען האט דיר פערפלאנטערט מיט פריינדשאפט, מען איז אריינגעקראכען אין דיין הארץ, און מען איז נאך אויף דיר בייז. קיינער שטעלט זיך נישט איין. איך האב קיינעם קיין רעכט נישט צו טויטען, ווי ווערדנין? כל זמן דו ווייסט נאך נישט, ביסט פרעהליך, גלויבסט אין זיך, וועל איך דיר ב... דעם טויט, און איך וועל בעפרייען פון חרפה און בושה דיר און אונזער יאטשייקע. איך האב אלץ בעטראכט: איך וועל אין שפאס אנצילען דעם ביקס אויף דיר.

— סאניעטשקע! איך וועל דיר באלד טויטען!

— וועל איך א שפאס מאכען.

— שיס, — וועסט זאגען און פערשייט א טרייסעל טון מיט דיינע שווארצע לאקען. א מאמענט — א הייס פערבלענדיג ליכט וועט אויפלויכטען און בעדוואוסטזיין און אלץ... די קויל וועט דורכשיסען דעם מארך. איך וועל זאגען, אז איך האב נישט געוואוסט, אז די ביקס איז געווען אנגעלאדען, — צו וואס זיך אליין אריינווערצען אין טורמע. איך וועל בעטען, מען זאל מיר אוועקשיקען אויף די רויכענדיגע מלחמה-פלעצער אויסצוקויפען מיין שולד.

וועמען וועל איך דארט בעגעגענען? אפשר פימקינען, אפשר דיקארקען, און מיר וועלען געהן צוזאמען אויף דעם שונא'ס באגינען. פימקין און דיקארקא זענען אוועקגעשיקט געווארען אויפ'ן פראנט צוליב דער ערשטער מיידעל: פימקין — צוליב שנאה צו איהר; דיקאריאק צוליב ליבע, און איך — צוליב איהר טרויעריגען טויט. ענטשולדיג מיר, טייערע יאטשייקע מיינע. איך האב נישט געקענט אפהיטען דאס מיידעל, ווי איהר האט מיר געהייסען. איך האב נישט געקענט אויסאלאגיש זיך אנטקעגענשטעלען אין דער דינער אנגעלעגענהייט, נאר איך וועל אפהיטען אונזער עהרע, און קיינער וועט נישט וואגען נאכ'ן טויט צו בעפלעקען דעם נאמען פון דער ערשטער מיידעל. מען וועט נישט וואגען!

כ'זיץ אזוי, רעד צו זיך אליין און — איך הייב נאר אט איז שוין נאכט, די לבנה שווימט ארויס, — אט אזוי קאן איך אלץ פערשפעטיגען. שוין, צייט!

(פארטזעצונג קומט).

דער יודישער האנדווערקער

וועכענטליכע אפטיילונג געווידמעט דער יודישער פראדוקטיווער ארבייט

וואס יעדער האנדווערקער דארף וויסען

רעגולאמין פון די הנחה-עקזאמענס פאר מייסטער און געהילפען

די האנדווערקער־קאמערס האבען שוין אויס־געארבייט דעם רעגולאמען פון די עקזאמענס אויף מייסטער און געהילף („טשעלאדניק") פאר די האנד־ווערקער, וואס האבען געהאט אייגענע האנדווערקער־ווארשטאטען און האבען נישט געהאט קיין מייסטער דיפלאמען בעת דער נייער אינדוסטריע־געזעץ איז ארויס אין קראפט.

לויט'ן דאזיגען רעגולאמען דארפען די רעדמאנ־טע האנדווערקער, וואס ווילען זיך איצט עקזאמינירען אויף מייסטער, אדער געהילף־מייסטער דערלאנגען ענטשפרעכענדע פּוּנקטען אין דער האנדווערקער־קאמער.

צו דער ביטע דארפען ביינלעגט ווערען פאל־גענדע דאקומענטען: 1) מעטריקע, אדער פאס; 2) א קורצע לעבענס־בעשרייבונג אין וועלכער דער קאנדידאט דארף אנגעבען זיין נאמען, פאמיליע־נא־מען, דאטום פון געבורט. דעם נאמען פון די עלטערן. ידיעות וועגען זיין אלגעמיינער בילדונג, פאך־בילדונג די צאהל יאהרען פון פראקטיק, פערשידענע אינפאר־מאציעס וועגען זיין ווערקשטאט א. א. וו.; 3) האנד־ווערקער־קארטע אדער די בעשטעטיגונג פון זיין גמינע־אמט, אז עס איז געווען א זעלבסטשטענדיגער האנדווערקער פאר'ן 15 דעצעמבער 1927 י.; 4) דעם אפצאהל פאר די עקזאמענס.

אויב דער קאנדידאט בעווייזט דעם טיטול פון „טשעלאדניק" דארף ער ביי דער ביטע ביילעגען די ענטשפרעכענדע צייגניש.

די עקזאמינירקאמיסיע פאר די, וואס וואו־מינירען זיך אויף מייסטער, אדער געהילף בעשטעהט פון: א) פארזיצער, געוועהנליך איז עס א מייסטער פונ'ם ענטשפרעכענדען פאך, אדער א פערזאן, מיט העכערער טעכנישער בילדונג, וואס איז פראק־טיש אנגע' בעשעפטיגט אלס לעהרער, אדער וועל־כער ספערנעמט א לייטענדען אמט אין אדמיניס־טראטיווע־אנטערנעהמונג; ב) 2 מיטגלידער וואס האבען רעכט צו האלטען לערנייונגלעך פונ'ם זעלבען פאך, און וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דער האנד־ווערקער־קאמער.

די מיטגלידער פון דער עקזאמינירקאמיסיע בעקומען בעצאהלט פאר זייער ארבייט פון עקזאמענ־אפצאהל לויט דער טאקסע, וואס איז פעסטגעשטעלט געווארען אינ'ם ביודזשעט פון דער האנדווערקער־קאמער.

וועגען צולאזען צו די עקזאמענס דעצידירט דער פרעזידענט פון דער האנדווערקער קאמער אין פערשטענדיגונג מיט דעם פארזיצער פון דער עקזאמינירקאמיסיע.

דער קאנדידאט האט דאס רעכט אנצוקלאגען די דעציזיע פונ'ם פרעזידענט פון דער פערוואלטונג פון דער האנדווערקער קאמער 14 טאג פון אויפמאנ־נען נאכ'ן בעקומען די שריפטליכע מיטטיילונג. דער בעשלוס פון דער פערוואלטונג איז — אנ'ענטגילטיגער.

וועגען טערמין און ארט פון די עקזאמענס, טיילט מיט די קאנדידאטען דער פארזיצער פון דער קאמיסיע.

דער טערמין פון מייסטער און געהילף־עקזאמענס קען בעשטימט ווערען אויפ'ן זעלבען טאג.

דאס פראגראם פון עקזאמען אויף „טשעלאד־ניק" נעמט ארום אלגעמיינע ידיעות, וואס זענען נויטיג פאר'ן געהילף אינ'ם דאזיגען פאך דערביי וועט לויט'ן רעגולאמין פון דער לאדזשער האנדווערקער־קאמער דער קאנדידאט דארפען אויפ'ן ... פון דער עקזאמינירקאמיסיע אויספיהרען פראקטישע ארבייטען.

דאס פראגראם פון מייסטער־עקזאמען נעמט ארום דאס בעשפרעכען די פערשידענע ארבייטען, וואס מוזען אויסגעפיהרט אינ'ם ווערקשטעל ביים עקזאמינירטען. דעם רעזולטאט פון די עקזאמענס שטעלט פעסט די קאמיסיע מיט א מעהרהייט שטימען, אין פאל, ווען די שטימען צוטיילען זיך אויף גלייך, רעצידירט די שטים פון פארזיצער, וועלכער שטעלט אויך צוזאמען דעם פראטאקאל וועגען פערלויף און רעזולטאט פון עקזאמען. דעם פראטאקאל שרייבען אונטער דער פארזיצער און די מיטגלידער פון דער קאמיסיע און שיקט איהם אריבער צו דער פערוואַל־טונג פון דער האנדווערקער־קאמער.

ביי א פאזיטיווען רעזולטאט פון די עקזאמענס בעקומט דער עקזאמענירטער דעם דיפלאם לויט'ן פעסטגעשטעלטען מוסטער אויף געהילף, מייסטער, אדער ביידע צוזאמען, אין פאל פון א נעגאטיווען אויסגאנג וועט די עקזאמינירקאמיסיע פעסטשטעלען דעם טערמין, ווען דער קאנדידאט קען זיך נאך אמאל עקזאמינירען. א קאנדידאט וואס וועט דריי מאל נישט אויסהאלטען דעם עקזאמען, וועט מעהר צום עקזאמען נישט צוגעלאזט ווערען.

ווער ס'וויל זיך עקזאמינירען אויף מייסטער און בעווייזט נישט קיין דיפלאם אויף „טשעלאדניק" דארף פריהער זיך עקזאמינירען אויף טשעלאדניק. לויט'ן ארטיגען הנחה רעגולאמין וועלען ביידע עק־זאמענס קענען פארקומען אין איין טאג. נאכ'ן 15. דעצעמבער 1930 י. וועלען אלע האנדווערקער, וואס פיהרען זייערע ווערקשטאטען און האלטען לערנ־יונגלעך בעשטראפט ווערען לויט'ן ארטיקעל 126 פון אינדוסטריע־געזעץ, אויב זיי וועלען נישט בעזיצען קיין מייסטער־דיפלאמען.

צוליב דעם, וואס דער טערמין רוקט זיך שוין אן, מוזען זיך די פעראינטערעסירטע בעמיהען, וואס שנעלער צו האלטען די עקזאמענס און בעקומען די מייסטער דיפלאמען.

די עקזאמענס קומען איצט פאר אין דער האנד־ווערקער־קאמער און נישט ווי ביז איצט אין די בעזונדערע צעכען, די רשימה פון די האנדווערקער געזעלען און לערנ־יונגלעך וועלען אויך געפיהרט ווע־רען דורך דער האנדווערקער־קאמער. די הנחה־עקזאמענס וועטען גילטיג נאר די האנדווערקער, וואס האבען געהאט זייערע ווערקשטעלען פאר'ן 15. דע־צעמבער 1927. די וואס האבען זייערע ווערקשטעלען געעפענט שפעטער, וועלען דארפען האלטען נארמאלע עקזאמענס.

—=:[]:=—

ווער עם פערטיילט

די רעגירונגס-קרעדיטען פאר האנדווערקער

ווי מיר האבען שוין מודיע געווען האט די באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא, בעשטימט קרעדיטען פאר די האנדווערקער, די קרעדיטען וועלען פערטיילט ווערען דורך די שפאר־קאסעס:

פאוויאטאווע שפאר־קאסע אין לאדז — פאר די האנדווערקער פון לאדז און לאדזער קרייז א חוץ דער שטאט טושין.

פאוויאטאווע שפאר־קאסע אין בזשעזשין — פאר די האנדווערקער פון בזשעזשינער קרייז א חוץ דער שטאט טאמאשאוו.

קאמונאלע שפאר־קאסע אין טאמאשאוו — פאר די טאמאשאווער האנדווערקער.

פאוויאטאווע שפאר־קאסעס אין פיעטריקאוו, ראדאמסק, שעראדז, טורעק, לענטשיץ, וועלון, לאסק, פאביאניץ, קאליש, סלופצע און קאלא.

די דאזיגע קאסעס צאהלען אויס די קרעדי־טען פאר די האנדווערקער פון זייערע קרייזען.

א טייל פון די קאסעס האבען שוין דאס געלד פון ב.ג.ק. בעקומען. די אנדערע וועלען עס בעקו־מען אין די נאהנסטע טעג.

ביי די קאסעס זענען געשאפען געווארען קאמיטעטען, וואס זאגען ארויס זייער מיינונג בנוגע די פעטענטען, וועלכע ווענדען זיך נאך די קרע־דיטען. אין די דאזיגע קאמיטעטען האט די האנדווערקער־קאמער בעשטימט איהרע פארשטעהער.

אין דער ביטע וואס דער האנדווערקער גיט אפ, וועגען דער הלואה צו דער ענטשפרעכענדער שפאר־קאסע, דארף זיין אנגעוויזען אויף וואס די הלואה וועט פערווענדעט ווערען און ס'דארפען אנגעגעבען ווערען 2 זשיראנטען.

* * *

די האנדווערקער־קאמער האט פארגענומען שריט ביי די מאסגעבענדע ארגאנען, אז די האנד־ווערקער־קרעדיטען זאלען פערגרעסערט ווערען און ז זיי זאלען פערטיילט ווערען דורך די האנד־ווערקער־קאאפעראטיוו־באנק.

קאנקורס-סיסטעם אויף רעגירונגס-בעשטעלונגען איז נישט גינסטיג פאר האנדווערקער

די ענדערונגען, וואס די האנדווערקער-ארגאניזאציעס דארפען פערלאנגען

פאר'ן קיום און ענטוויקלונג פון די האנדווערקער שפילען א וויכטיגע ראלע די בעשטעלונגען דער רעגירונג, קאמונאלע אינסטיטוציעס, פון פעריש. מלוכה־אונטערנעהמונגען א. א. וו. די דאזיגע בע־שטעלונגען פאר די האנדווערקער האבען שוין דעם דאזיגען וויכטיגען פארטייל, בפרט אין די איצטיגע צייטען, וואס זיי ווערען בעצאהלט אין מזומן און ביי זיי איז נישטא קיין אבליגא. די האנדווערקער בעמיהען זיך דעריבער צו בעקומען אזעלכע בעשטעלונגען און שטעלען זיך צו די קאנקורסען. אבער צום בעדויער־ען איז דער אופן פון פערעפענטליכען די דאזיגע קאנ־קורסען א שלעכטער און די בעשטעלונגען האבען פיל חסרונות און זיי וואלטען געדארפט אויסגעבע־סערט ווערען.

די קאנקורסען ווערען געוועהנליך פערעפענטליכט אין „מאניטאר פאלסקי", אדער אין די גרעסערע פאל־ציעלע ארגאנען פון די וואיעוואדשאפטען, וועלכע ווע־רען מייסטענס דורך די האנדווערקער־ארגאניזאציעס נישט אבאנירט, א דורך־דעם טרעפט, אז דער טערמין צום פערעפענטליכען דעם קאנקורס און דעם לעצ־טען טערמין אויף אפצוגעבען די אפערטען, איז אזוי קורץ, אז די האנדווערקער־ארגאניזאציעס קענען נישט בעוויזען צו אינפארמירען זייערע מיטגלידער וועגען די קאנקורסען, און אפט קען נישט דער האנדווערקער מאכען די נויטיגע קאלקולאציע און אפשיקען די א פעקטע אינם ענטשפרעכענדען אמט, אדער אינסטי־טוציע.. אפט איז עס אויך די סבה, וואס אין די א־פערטען קומען אויס דיפערענצען, וואס בעטרעפען אין איינציגע פאלען ביז 60 (!) פראצענט.

די האנדווערקער־ארגאניזאציעס דארפען דעריבער פערלאנגען, אז די קאנקורסען זאלען פערעפענטליכט ווערען נישט נאר אין „מאניטאר", אדער אין די אמט בלעטער, נאר אויך אין אנדערע צייטונגען און קודם כל אין די בלעטער, וואס ווערען פון די האנדווערקער געלעזען. עס איז דאך אוממעגליך, אז א האנדווער־קער זאל זיך שטעלען צום קאנקורס ווען די בעשאפט מאכונג וועגען דעם איז פערעפענטליכט בסך־הכל דריי—5 טאג פריהער.

נאך א מאמענט: די אונטערנעהמונגען ביים אפ־געבען די בעשטעלונגען רעכענען זיך געוועהנליך ווע־ניג מיט דער סאלידקייט און קוואליפיקאציע פונ'ם אונטערנעמער און רעכענען זיך בלויז לויט דער בי־ליגקייט פונ'ם אונטערנעמער, הגם פיפאקירט אמט. און דער אונטערנעמער האט נישט מיטן בעשטימטען מאך קיין שום געמיינזאמעס.

פון דעם אלעם ווערט קלאהר, אז די האנדווער־קער־ארגאניזאציעס דארפען איצט ארויסרופען אויפ׳ן אדרעס פון די מאסגעבענדע קרייזען פאלגענדע פערלאנ־גען בנוגע די קאנקורסען: 1) די קאנקורסען זאלען אויסגעשריבען ווערען אויף איינצעלנע ארבייטען פאר יעדען פאך בעזונדער; 2) ביים אפגעבען די בעשטעלונגען זאלען די אונטערנעהמונגען אויסהערען א מיינונג פון דער האנדווערקער־קאמער וועגען די קאנ־דידאטען; דריי) אנשטאט דעם מזומען וואדיום זאל מען אננעמען אנדערע גאראנטיעס און 4) אז ביים אפגעבען בעשטעלונגען זאלען אין דער ערשטער רייה געניסען ארטיגע קרעפטען.

א. נמשל.

קאנקורס פאר שוסטער-צעכען און שוסטער-פעראיינען

די מיליטערישע אנשטאלט פון אינטענדענטישען און טאבאר־פערזארגונג אין ווארשא, גיט אפ דורך א קאנקורס א בעשטעלונג אויף צירקא: 1) 4,200 פּאר גימנאסטישע מעסטען; 2) 1200 פאר לעדער־נע פאנטאפעל (שפיטאל־פאנטאפעל); 3) 800 פאר ברעזענטענע שטיפען; 4) 300 פאר לייכט־אטלעטישע „טשרעוויקעס" (פאנטאפעל); 5) 40 פאר פוסטבאל פאנטאפעל; 6) 700 פאר פאלען שיך; 7) 500 פאר לעדערנע נישט־דורכנעצבארע שיך; 8) 45 פאר גומענע שיך און 9) 750 פאר טרעפעס.

צום דאזיגען קאנקורס קאנען זיך שטעלען אויס־שליסליך פראדוצענטען.

אפערטען אין פערזיגעלטע קאנווערטען אויף יעדען געגענשטאנד בעזונדער דארפען אפגעגעבען ווערען אין ווארשא אין:

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Inten denckiego i Taborowego

שפעטסטענס ביז'ן 22. סעפטעמבער 1930 י.

דאס עפענען די אפערטען דורך א קאמיסיע וועט פארקומען דעם 23. סעפטעמבער 11 א זייגער אינדערפריה.

דער טערמין פון דער צושטעלונג איז ביז ענדע פעברואר 1931 י.

אפערטען אויף א טייל פון דער צושטעלונג וועלען נישט צולעסיג די בעשטעלונג דארף געליפערט ווערען לאקא סקלאד פון דער נאהענסטען ד.א.ק.

פאר'ן קאנקורס זענען פערפליכטענד: 1) די פארשריפטען וועגען מיליטערישע בעשטעלונגען 22]10־0; 2) וואדיום — 3 פראצ. פון דער פערלאנג־טער סומע. דאס וואדיום דארף בעלעגט ווערען לויט דער פעראדנונג פון דעם פינאנץ־מיניסטעריום L.D.O.P. 5284/III פון 10 נאוועמבער 1927 י.; 3) די טעכנישע בעשרייבונגען פון דעפארטאמענט פאר אינטענדענטור פון קריגס־מיניסטעריום; 4) א בעשטעטיגונג פון ארבייטס־אינספעקטאר, אז די פאבריק איז איצט טעטיג.

ווייטערדיגע אינפארמאציעס ערטיילט דער מי־ליטערישער אנשטאלט אויך צו בעווארגען די אינ־טענדענטור און מאבאריען (צימער 109) פון 12 ביז 14 און די פיליעס פונ'ם אנשטאלט.

וועלכע האנדווערקער-מכשירים מעג מען סעקוועסטרירען?

האנדווערקער יחידים, האנדווערקער ארגאני־זאציעס און צעכען האבען זיך לעצטענס פיל מאל גע־ווענדעט צו דער האנדווערקער־קאמער, זי זאל אויס־ווירקען עס זאל פאר זיי מילדער אנגעווענדעט ווערען די סעקוועסטראציע־פארשריפטען.

די צוואנגס־עקזעקוציע האט אלס ציל ארויסצו־בעקומען דורך דער פערמיטלונג פון דער מלוכהשער אדער קאמונאלער מאכט געוויסע חובות, וועלכע די קרעדיטארען קענען אויף קיין אנדער אופן נישט בע־קומען. דער געזעצגעבער אבער האט געהאט ברעה אז דאס אדורכפיהרען די עקזעקוציע, זאל דעם בעל חוב נישט געשעדיגט ווערען ווירטשאפטליך, ד. ה. ת.ז., אז נאך דער עקזעקוציע, זאל ער ווייטער קענען פערדינען און דער מקור פון זיין פרנסה זאל נישט צו־שטערט ווערען. די פעראָרדנונג פונ'ם מלוכה־פרעזי־דענט פון 22. מערץ 1929 א. אנד. זעהען טאקע פאר, אז מ'טאר נישט סעקוועסטרירען קיין געגענ־שטאנדען, וואס זענען נויטיג די האנדווערקער־אנג־הויסטריעלער צו זייער ארבייט.

אזוי ארום היט אפ דאס געזעץ פון סעקוועסטרי־רען אלע מכשירים מיט וועלכע דער האנדווערקער בענוצט זיך ביי אויספיהרען פון זיין פאך, אויב זיי זענען דערצו נויטיג, דאס בעציהט זיך אבער נישט צו אזעלכע מכשירים, וואס מ'קען זיך אהן זיי בעגעהן און פון סעקוועסטער ווערען בעפרייט נאר די נויטיג־סטע מכשירים אהן וועלכע מ'קען זיך נישט בעגעהן.

די האנדווערקער־ווארשטאטען ווערען לעצטענס פערזעהען מיט נייע טעכנישע מיטלען: מאטארען, מא־שינען א. א. וו. וואס זענען נויטיג כדי צו קענען פיה־רען די קאנקורענץ, אויך די דאזיגע מאשינען ווערען פערעכענט צו די מכשירים, וועלכע מ'טאר נישט סעקוועסטרירען, אלס אומבעדינגט נויטיגע אויף צו פיהרען די ארבייט אין דעם ווערקשטעל: דאס אפ־שוואכען די ארבייטספעהיגקייט פונ'ם ווערקשטעל וואלט איהם געקאנט דערפיהרען צו רואין און אין דעם איז נישט פעראינטערעסירט דער קרעדיטאר, דאס דערגרייכט אויך נישט דעם ציל פונ'ם סעק־וועסטראטאר.

אבער בעת דער עקזעקוציע מוז נעמען ריפי־רירט ווערען, וואס איז א האנדווערקער־ווארשטאט און וואס איז א פאבריק. אלס האנדווערקער־ווארשטאט ווערט בעטראכט: 1) אונטערנעמונגען, וואו די האנט־ארבייט איז די הויפט־ארבייט און פערגלייך מיט די מאשין־ארבייטען; 2) אונטערנעמונגען, וואו די

Siła zapędowa

האבען א צווייטראנגיגע בעדייטונג; 3) וואו די מאשינען האבען און וויכטיגע בעדייטונג, א. אה. וו וואלט דער אונטערנעהמער נישט געקאנט ווייטער פערדינען.

מאשינען, וואס ענטשפרעכען די אויסגערעכענ־טע קוואליפיקאציעס, קענען זיי פערדרעכנט ווערען אלס האנדווערקער־מכשירים און טאר נישט סעקוועס־טרירט ווערען, אין אנדערע פערהעלטענישען וועגען גע־וועהנליך די מאשינען ביים האנדווערקער א פערפיל־קאמונג צו זיין האנט־ארבייט און זיי ענטשפרעכען דעריבער די אויסגערעכנטע קוואליפיקאציעס און, אז זיי קענען נישט סעקוועסטרירט ווערען.

ביים סעקוועסטרירען דורך א סעקוועסטראטאר די האנדווערקער־מכשירים און מאשינען קען מען זיך פערופען אויף דער דערמאנטער פעראָרדנונג פון מלוכה־פרעזידענט פון 22. מערץ 1929 י.

לויט'ן ארטיקעל 18 פון דער פעראָרדנונג פון מלוכה־פרעזידענט קען דער בעוואלטער ביים איינקא־סירען שטייער־שטראפען אויף אדמיניסטראטיווען אופן זיך בעקלאגען און בעצוג צו זעלבסטשטענדיגע־ווערוואל־טונגען, בעטראכט די אנקלאגעס (רעקורסען) די ארגאני־סטראטיווע מאכט פון דער ערשטער אינסטאנץ, און בעצוג צו דער אדמיניסטראציע, בעטראכט די אנקלאגעס די וואיעוואדישע מאכט פון דער 2. אינסטאנץ.

ביי א געריכטליכער עקזעקוציע האט דער בע־וואלטער דאס רעכט אריינצוטראגען אין ענטשפרע־כענדען געריכט אנ'אנקלאגע אין פערלויף פון 14 טאג.

א. נמשל.

לייוויק׳ס „גולם״
איז דער אויפפיהרונג פון דוד הערמאן ביי די „ווילנער״

אזא גורל האבען מיר שוין: א שטיק, וואס איז אנגעשריבען נעווארען מיט יאהרען צוריק אויף יודיש, פון א בעדייטענדען, יודישען דיכטער און דראמאטורג. א מציניש ווערק, וואס איז אנגעשריבען פאר דער יודישער ביהנע איז פריהער אויפגעפיהרט געווארען אין העברעאיש, און ענגליש, און אין פויליש ביז ס׳ועגען, ענדליך, געקומען די היימלאזע וואנדערגרע „ווילנער״ און האבען לייוויקס „גולם״ געגעבען א תיקון אין יודיש, אויף דער יודישער ביהנע און דער אמסייסטען יודישעסטער אויפפאסונג פון די אלע ביז איצטיגע אויפפאסונגען און אינטערפרעטאציעס אויף דער ביהנע.

וועגען לייוויקס „גולם״ אין דער אויפפיהרונג פון די „ווילנער״ דארף מען רעדען אין צוזאמענהאנג מיט דריי מאמענטען: 1) דעם שטיק, ווי לייוויק האט איהם אנגעשריבען, 2) ווי דוד הערמאן האט איהם אויפגעפאסט און איבערגעקנאטען פון דעם מחבר׳ס דראמאטיש רוישטאף, און 3) ווי די „ווילנער״ האבען עס אויפגעפיהרט (ארטיסטיש שפיל, דעקאראציעס און קאסטיומען, כאריאגראפיע, מוזיק).

לייוויקס גולם איז געבויט אויף דער פאפולערער לעגענדע ביי יודען וועגען דעם מהר״ל פון פראג. הגם די לעגענדע איז פערבונדען מיט היסטארישע פערזאנען, מיט א בעשטימטען ארט און לויט איבער פיל רעמיניסצענצען וועגען קיין בעשטעטיגונגען אויף דעם מקור פון דער לעגענדע נישט פערהאנען. פאר לייוויקן האט עס אבער קיין ראליע נישט געשפילט און ער האט דעם לעגענדע־מאטעריאל אויסגענוצט פאר זיין אוניווערסאלער אידעע — דער אידעע פון קאמף צווישען ראציאנאליזם און אידעאישקייט, צווישען טריקענעם ערדישען הוה און פאנטאסטישען מארגען.

דוד הערמאן האט דאס שטיק מיט דעם אוני־ווערסאלען אלגעמיינעם פראבלעם אונטערגעשטראכען אלס יודיש שטיק מיט די זעלבע פראבלעמען.

פון לייוויקס „גולם״, אין וועלכען ס׳ווערען בע־ריהרט און אנגעמעיקט א רייה פראבלעמען האט ער ארויסגעהויבען דאס פראבלעם — פון דערלייזונג פון מענשליכען גייסט און אלמענשליכער ליבע, זייערע סימבאלען וועגען משיח און קריסטוס. אבער די צייט פון אויסלייזען די וועלט איז נאך נישט געקומען און משיח ווארט נאך ביי די טויערען פון רוים.

די רדיפות אויף יודען הערען נישט אויף, און דאס יודישע געדולד (כהר״ל) קען שוין נישט מעהר אויסהאלטען. דער מהר״ל שאפט א גולם, וואס זאל שיצען מיט רויהער קראפט די יודען, ער זאל צוליב זעלבסטשוץ ענטפערען מיט פיזישער קראפט אויף קראפט. דער מהר״ל שאפט דעם גולם, דעם „שליח פון פאלק״, וואס דארף „גרויסע מעשים טון״. דער האזיגער מאמענט פון זעלבסטשוץ ווערט ביי הערמאן ספעציעל בעטאנט: איבער דער גאנצער פיעסע געהט ארום ווי א רויטער פאדים טארעאוישעס דראהונג „מיר וועלען מיט אייך קיין שלום נישט שליסען״... אבער דעם מהר״לס פרוב געלונגט נישט: דער קינסטליך־געשאפענער ליימענער גולם, אין וועלכען דער מהר״ל אטעמט אריין דאס לעבען, ווערט אנ׳ערדיש בע־שעפעניש מיט ערדישע פערלאנגען און געפיהלען, עראטישע, (ליבע אדער תאוה) און פיזיאלאגישע (עכגען). די האזיגע מאמענטען בעצייכענט הערמאן גאר דרך אגב און זעהר סובטעל. בפרט איז פיין אויס קאמבינירט דער מאמענט, ווען דער גולם דערזעהט צום ערשטען מאל דבורה׳לע, און פענסטער ווערט זוהן, פערמישט זיך ביים גולם מיט׳ן אנבליק פון ליכטיג און דער שטראם פון דער אויפגעהענדער דבורה׳לען.

די ברוטאלע קראפט פערפיהרט אבער, און דער מהר״ל איבערציינגט זיך, צו זיין טיפען ווייטיק אז דער גולם ווערט פון א בעשיצער א שלעגער און ער שלאגט די אנפאלער און שפאלט אויך יודישע קעפ. און דער מהר״ל געפינט נישט קיין אנדער אויסוועג, ווי אומ־קערען אין זיין רוה דעם גולם, וועלכער האט נישט אויסגעפיהרט זיין שליחות, צוריק פערוואנדלען איהם אין א שטיק ליים. צוויי מאמענטען — גאנץ וויכטיגע— לויט אונזער מיינונג — ווערען דא דורך הערמאנען אונטערגעשטראכען — דער גולם ווערט מענשליך, ווען ער קומט אויף דער ערד, און בעריהרט זיך מיט׳ן ערדיש לעבען, און וויל זיך נישט שיידען מיט׳ן דאר־זיגען לעבען; ער האנגעלט זיך און וויל נישט פער־לאזען דאס האזיגע לעבען.

תנחום, דער אויסדרוק פון אומגעדולד, פער־צווייפלונג, אומרוה און וועהטאג, וועלכע קומען זיך ימירים אויסגעמארטקייט און מידקייט, פאדערט צו רעאגירען באלד, נישט ווארטען ביז משיח וועט קומען נאר געהן א הם מקבל פנים זיין, און ווען ער דערזעהט משיח׳ן, וועלכער איז געקומען אין זיין סביבה, ווי יענער קלויבט זיך שלאפען, ווערט ער אויפגערעגט און פערוואונדערט: — „שלאפען גאר ? !״

דער האזיגער תנחום בעווייזט אייגענטליך דעם מהר״ל. זיינע אויספיהרונגען ווערען בעשטעטיגט, מ׳־מוז מקבל פנים זיין, אראפברענגען משיח׳ן, וועלכער זאל אקעגענשטעלען דעם געוואלט. דעם מהר״ל גע־לונגט נישט זיין פרוב מיט׳ן גולם און לייוויק פערענ־דיגט זיין דראמע מיט א פעסימיסטישען אויספיהר: ווארטען ביז משיח און קריסטוס וועלען קומען — דער ראציאנאליסטישער און דער אל־ליבענדער.

ביי הערמאנען ווערט דאס גאנצע שטיק, וואס איז אנגעשריבען אין פאזים אין אבסטראקציעס אזוי ווי פערטייטשט און פער׳בולט דורך 18 איינצעלנע מא מענטען, וואס די רעזשי האט אריינגעפיהרט. פאר א מאמענט האלטען מיר דעם הויק־שאנץ פון די גייסטער, זיי שפאטען איבער דעם מהר״לס אויפטו מיט׳ן גולם. די בולטקייט ווערט אדורכגעפיהרט מיט דער לאלקע — דער פערקערפערונג פונ׳ם גולם. ער, דער גולם, און די לאלקע, וואס ווערט דורך זיי געווארפען און געשליידערט, און האט בעשעפעניש אהן אייגענעם ווילען און פערלאנגען, די לאלקע — וועט עס ראטעווען די וועלט ? !

אנ׳ענגליכער מאמענט איז עס אויך מיט׳ן צווייטען גולם, וואס בעווייזט זיך ווען דער גולם רעד־וואלט׳רט: דער צווייטער גולם — דאס איז דער אפ־שיין פונ׳ם אויפגעברויזטען אינם גולם, וועלכער האט אבער נישט קיין קראפט זיך אנטקעגנצושטעלען דעם מהר״ל און פערשווינדעט לויט זיין בעפעהל.

נעשפילט געווארען איז דאס שטיק ביי די „וויל־נער״, ווי זייער שטייגער איז אין הארמאניע פון אר־טיסטיש שפיל, דעקאראציעס פלאסטיק און מוזיק.

די מוזיק פון העניך קאן ווערט צוזאמענגעפלאכ־טען מיט דער אויספיהרונג אזוי אז ס׳איז שווער זי אויסצוטיילען (די מאמענטען, ווען דער מהר״ל שאפט דעם גולם, ווען דער גולם ווערט צוריק פער־וואנדעלט דורכ׳ן מהר״ל אין ליים א. א. וו.).

ווינטרויבס דעקאראציעס און קאסטיומען זעה־נען אזוי ענג צוזאמענגעבונדען מיט׳ן שטיק, מיט די סצענעס, או אין פלוג איז זיך שווער צו אריענטירען, וואו הויבט זיך אן די רעזשי, דאס שפילען, און וואו — די שפיל פון די קאסטיומען, ליכט דעקאראציעס.

לאה ראטבוים האט שוין א שם מיט איהר ארבייט ביי די ווילנער. דער דערמאנטער מאבענט פונ׳ם הויק־טאנץ מיט דער לאלקע, וואס סימבאליזירט דעם גולם, וועלכער ווערט אפגעשפאט איז א פערל. און ווירדעאמאל איז פון דעם טאנץ שווער אויסצוטיילען די קאסטיומען און מוזיק.

וועגען דעם שפילען פון די איינצעלנע ארטיסטען ביי די ווילנער לאזט זיך זאגען נישט פ ל, ווייל כידוע די ווילנער בויען זייער שפיל אויף אנסאמבל און נישט אויף סטארען. עס איז דאך פאר קיינעם קיין סוד נישט, אז ארטיסטען פון א.א מאס און בעדייטונג, ווי ארלעסקא, נאטאן א. אנד. שפילען עפיזאדען ראלען און אין מאסען־סצענעס, ווען דאס איז נויטיג.

דער „גולם״ איז געשפילט געווארען דורך שאר־פירא מעהר „מענשליך״, ווי די גולמס, וואס מ׳־האט בען ביז איצט געזעהען, בעת דער העברעאישער און פוילישער אויפפיהרונג פונ׳ם שטיק. אבער ס׳שיינט אז דאס איז אין איינקלאנג מיט דער אלגעמיינער רעזשי איינשטעלונג, לויט וועלכער דער גולם ווערט „מענש־ליך״. ער, וואס איז בעשאפען פון רויען ליים, כדי אויסצופיהרען די שליחות פון רויער געוואלט, ווערט אבער מענשליך (עפיזאר מיט דבורה׳לען, מיט׳ן פרוט, דאס ראנגלען זיך מיט׳ן מהר״ל, בעת ער־דער גולם — וויל נישט שטארבען א. אנד.) און אין דעם איז טאקע דער מיסערפאלג פון מהר״לס פרוב. אבער ביי דעם אלעם האלטען מיר, אז דער גולם דארף בלייבען ביי זיין ערשטער מאסקע פונ׳ם 1. אקט ליימענער גולם און אפשפיגלען אויך אויסערליך, אז ער איז „גולם״ און נישט פערענדערען זי אין די ווייטערדיגע אקטען. דער מהר״ל ווייסליין איז לויט אונזערע בעטראכטונגען, אויסצואגען, צו וועניג שטארק. ווי ס׳זאל נישט זיין, אויב אפילו דער פרוב מיט׳ן גולם, אויף וועלכען ער האט זיך דעצידירט נאך אנ׳אנערליכען קאמף, איז איהם נישט געלונגען איז ער דאך דער הערשער איבער דער לאגע. ער בעפעלט, און איז אין בעוואוסטזיין, אז דער גולם איז אין זיין רשות. דארף עס זיך דעריבער ביי איהם אויסדריקען אין מעהר געזעצטער טויזשב׳דיגער, רוהיגער זיכערקייט (ווי דאס איז ביים מיראפאלער, זען ער טרייבט ארויס דעם „דבוק״). דער מהר״ל לעבט איבער א שווערען ווייטיק פון ענטוישונג אבער די רוהיגע זיכערקייט און זיין איבערמאכט פערלירט ער דאך נישט אויף קיין רגע.

נוט איז תנחום (קאמען) מיט זיין אונרוהיגקייט און טיפען ווייטאג, און צו וועניג גרויזאם איז רונה׳־דיג איז דער פערביסענער המן — טארעאוויש (נאטאן), פון די איבריגע אויספיהרער דארף דערמאנט ווערען מיט לויב — דער יונגער בערגמאן און זיין עפיזאדען ראל פון א מאנאך (בעגלייטער פון טארעאוישען אין תייל).

— י. שז

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען. מענער - שוועכע. אלע פרט אנאליזען. עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ - שטראהלען.
נעמט אן פון 8 – 2 נאכמ. און פון 6 – 9 אווענד

יורידישע עצות
אין דער דאזיגער אפטיילונג גיט די רע־דאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט״ אנטווארטען אויף יורידישע פראגען. דיאס ווע־רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

> **קופאן**
> יורידישע אפטיילונג
> פון „נייעם פאלקסבלאט״.
> **דעם דערלאנגען אנ׳אנפראגע אויף א יורידישע עצה דארף צוגעלעגט ווערען דער קופאן מיט דער דאטע פונ׳ם טאג, ווען די אנפראגע ווערט ארײנגעגעבען אויף אנפראגען אהן קופאן, וועט קיין ענטפער נישט געגעבען ווערען.**

943. העגדעלים.

מיט׳ן געבען דעקונג אפילו אין פארם פון וועקס־לען איז דער חוב ערלעדיגט.

אז די וועקסלען זענען צוליב דער פערנאכלע־סיגקייט פון קרעדיטאר נישט פראטעסטירט גע־ווארען אין דער פארשריפטליכער צייט, איז דורכדעם אייער וואס אבגעפאלען און דער קרעדיטאר טאר דעריבער צו אייך קיין שום פרעטענציעס נישט האבען.

944. ס. ב.

געהען אויף דער בעראטונג קאנט איהר, איהר מעגט אפילו אויך א ווארט נעהמען אין די אונטערהאנדלונגען, איהר טארט אבער נישט שטימען פאר אדער געגען דעם אוקאז, ווייל דערמיט פער־לירט איהר אויטאמאטיש אייער אויסנאהמליכע רעכט.

945. א סוחר פון פעטריקאווער גאס.

מיר האבען שוין נישט איינמאל ערקלערט, 5 אז נאכ׳ן פראטעסט טאר דער וועקסעל נישט אפגע־טרעטען ווערען אויפ׳ן וועג פון אנ׳אינדאס (זשירא).

נעהמט ארוים פון רעיענט און קאמארניק אפ־שריפטען פון פראטעסט און דערלאנגט צוזאמען מיט א בקשה אין געריכט, אז די קלאוזול זאל צוריקגע־צויגען ווערען.

946. קאלינע.

אזא בילאנס אינטערלינט נישט קיין סטעמפעל אפצאהל.

947. פנחס פון סטריקאוו.

א חודש אומבעדינגטער ארעסט איז אהן א ספק א צו שארפע אין דעם פאל שטראף־סאנקציע. ווענדעט זיך מיט אנ׳ענטשפרעכענדע בקשה אין דער סטאראסטווא, אז מ׳זאל דעם ענין איבער־שיקען אין קרייז געריכט.

948. א מאטורזשיסט.

949. ל. פון טארגאווע.

וועגען אייערע ענינים דארפט איהר זיך פער־ענגליך פערשטענדיגען מיט אונזער יוריסט טעגליך פון 3—4 נאכמיטאג מיטברענגענדיג די צייטונג.

950. א פעראינטערעסירטען לעזער.

די פארשריפט, אז פריזיר אנשטאלטען מעגען זיין טעטיג אין שבתים און ערב יומים טובים ביז 9 אווענד איז געווארען פערעפענטליכט אין ארטיקעל 8 טייל 2 פון דער פעראדנונג פון מלוכה־פרעזידענט פון 22. מערץ 1928 (דזש. אוסטאוו נ. 58 פאז. 364.

די פערשאלטענע ירושה
(16 גרויטער ראמאן פון ליידענשאפט ליבע און פערברעכען

קאפיטעל זעקס
דער אנהויב פון טעראר

אין יענעם אווענד האט זיך מערי פערזעסען ביי דער ארבייט.

איהר ארבייט איז בעשטאנען נישט בלויז אין שרייבען בריף און אונטער דעם דיקטאט פון איהר פאר־לעבאס.

זי האט געמוזט א לעבעריגען אנטייל אין אלע גוטערמאנ׳ס געשעפטען, און זי איז אין זיי געווען בעהאווענט מעהר פון אלע גוטערמאנס אנ־געשטעלטע.

גוטערמאן האט געפיהרט אזעלכע גרויסע גע־שעפטען, אז מערי איז אויש אויסער זיך געווען.

ער האט דיספאנירט מיט מיליאנען אקציעס אזוי ווי מיט גראשענס, געשפילט מיט האזארד אויף דער בערזע, צייטענווייז פערלירען ריזיגע געלד־סומען, און צייטענווייז נאך מעהר געוואונען.

ער האט אפט געמוזט דורכמאכען קריטישע מא־מענטען, אבער דורך געשיקטע אפעראציעס פלעגט ער אויסבעסערען זיינע געשעפטען.

מערי האט געמוזט זיין אין קורס פון די אלע געשעפטען, און יעדען טאג האט זי געמוזט צונויפ־שטעלען פאר איהר שעף גענויע בעריכטען.

דערביי האט זי געהאט זעהר פיל צו טון, און מיט גרויס אונגעדולד פלעגט זי ווארטען אויף דעם מאמענט, ווען זי וועט קאנען איבערלאזען דאס ביור, פערגעסען די נעמען מיט די ציפערן פון די אקציעס און אריינלייגען זיך אין בעט אריין.

אנשטאט, אונטער די ביוראס האט געלעבט דאס רויגע הויז מיט זיין רייכען ריהרעוודיגען לעבען.

דער רעסטאראן איז געווען פערגאסען מיט שטראמען ליכט, און דער גרויסער ארקעסטער האט געקלאפט אויף אלע כלים.

בלויז אין גוטערמאנס ביורא האט געהערשט א טויטע שטילקייט און די סודות׳פולע שארכען פון דער פינסטערניש האבען ארומגערינגעלט דעם טיש מיט דעם ווייסען שיין פונ׳ם קאבינעט־לעמפעל.

מערי איז געזעסען איבערגעבויגען איבער דער ארבייט: זי האט געהאט זעהר פיל איבערצוקוקען און נאכקאנטראלירען.

זי האט זיך פערוואונדערט, ווען זי האט זיך קוק געטון אויפ׳ן זייגער, און בעמערקט, אז עס איז שוין צעהן מינוט צו צעהן.

אזוי שפעט האט זי זיך נאך קיינמאל נישט פער־זעסען ביי דער ארבייט.

אין דעם געשפין פון ציפערען און סומען איז די צייט אומבעמערקט פערביינעפלויגען.

זי האט א זיפץ געטון.

פון דער אנגעשטרענגטער ארבייט האט איהר וועה געטון דער קאפ, אבער סוף כל סוף איז זי דאך געווען, אין א געוויסער הינזיכט צופרידען, וואס זי האט זיך אנ׳עצה געגעבען מיט דער שווערער אויפ־גאבע, און וואס זי וועט מארגען קענען געבען גוטער־מאנען א גענויעם צוזאמענשטעל פון די לעצטענס אדורכגעפיהרטע טראנזאקציעס.

הגם עס איז שוין געווען שפעט, האט דאך מערי נישט געפיהלט, זי זאל טראגען א שווער הארץ אויף איהר באלעבאס.

צו ארבייטען מיט איהם איז גארנישט געווען פון די לייכטע זאכען. נאר עפעס האט מען איהם נער קענט מוחל זיין שוין דערפאר אליין, וואס ער האט געהאט גרויס דרך ארץ פאר איהרע גייסטיגע פעהיג־קייטען, פאר זיין אויפמערקזאמקייט, און פאר די פערשידענע קליינע מתנות, מיט וועלכע ער פלעגט זי מתנה־זיין מיט דער ספעציפישער־אונגעלומפער־טער ליבענסווירדיגקייט פון א געשעפטס־מענש.

איבעריגענס, האבען זי געצוואונגען צו ארבייטען פיל איבער־שעה׳ן נישט די דאזיגע מתנות, נאר טאקע זיין אז פמערקזאמקייט גופא.

מערי האט צוזאמענגעלייגט די פאפירען, און ברענגענדיג א סדר אויף איהר ביורקע, האט זי אומ־ווילינג אראפגעווארפען אויף דר׳ערד א בראנזענע סטאטועטקע, וואס האט איהר געדינט אלס פרעס־פאפיע.

פארן אומגעריכטען קלאפ האט זי אינגאנצען א ציטער געטון, און פערשטעלט מיט די הענד די אויגען.

משמעות, פון דער שווערער אנגעשטרענגטער ארבייט האבען זיך איהר צושפילט די נערוון.

זי האט היפף בעשלאסען, אז זי וועט צו געהן צופוס אהיים, כדי צו געניסען אביסעל פון דער פרישער לופט.

ערשט איצט האט זי בעמערקט, ווי שטיל עס געווען אין איהר ביורא־צימער, וואס ביטאג וואלט זי דאך גארנישט בעמערקט, ווי די סטאטועטקע וואלט ארונטערגעפאלען.

זי האט זיך ארומגעקוקט ארום און ארום.

דער גרויסער צימער איז געווען איינגעהילט אין א האלבער פינסטערניש.

דאס מעבעל האט עפעס אויסגעזעהען מאד־נע פרעמד און אויסטערליש.

דאס לעמפעל אויפ׳ן טיש האט אבסאלוט נישט בעלויכטען די ווייטע ווינקלען.

— די נערוון האבען זיך ביי מיר צוטרייסט, — נאאט זי אטראכט געטון, און צונעגעבען — איך בין א נארישע מויד!

ערגיץ, טיף אין דער נשמה האט זיך ביי איהר שטיל אפגערופען.

— כ׳וואלט געוואלט, אז לעאן זאל דא איצט זיין.

דער דאזיגער פערלאנג איהרער איז, פער־שטעהט זיך, געווען א לעכערליכער: ס׳איז פולשטענ־דיג געגוג געווען פאר איהר די צייט, וואס זי פלעגט טאג־טעגליך פערברענגען מיט איהם ביים פיהר־שפיקען.

און דאך... אך, ווי גוט וואלט געווען, ווען ער ווארט אויף איהר אזוי אונטען, ביים הויפט־אריינ־גאנג פון דעם „גוטערמאן־הויז״...

מערי האט גרויסהאלטעריש פערשנירט די ליפען:

זי וויל נישט טראכטען וועגען דעם יונגענמאן, וועלכער דערלויבט זיך עפעס אויסצובאהאלטען סו־דות געגען איהר!

אבער נאהענט ארום איז דאך געווען אזוי שטיל און מורא׳דיג.

זי האט קיינמאל קיין אכט נישט געלייגט דערויף, וואס דאס צימער איז אזוי גרויס.

איהר האט זיך געוואלט בעלויכטען דעם צימער, און זי האט א דריי געטון דעם עלעקטרישען קנעפעל.

אזוי איז טאקע בעסער געווען.

איצט האט זי, וועניגסטענס, געזעהען פאר איהרע אויגען די אלע זאכען — די שטולען, די פאר־ליצעם, די אלטע אייזערנע קאסע, און וועלכער עס זענען געלעגע[ן] פערשלאסען וויכטיגע פאפירען, און די בוכהאלטערישע ביכער.

זי האט ארונטערגענומען פון הענגער איהר מאנטעל, און פלוצים ווידער בעקומען א מין אנפאל פון אומפערשטענדליכען פחד.

מערי האט פערשטאנען, אז דאס איז א נאר־רישער געפיהל, אבער פלוצים האט זיך איהר פאר־געשטעלט, אז דער דאזיגער צימער אין ארומגערינ־געלט פון אלע זייטען דורך א דיקער געדיכטער פינסטערניש, וואס טויזענדער אויגען קוקען פון איהר ארוים, און ניבען אכטונג אויף יעדער בע־וועגונג איהרער.

עס איז אויף איהר אנגעפאלען עפעס א טאמנער פערלאנג צו שרייען, רופען נאך הילף, לויפען פונראנען בלינד, וואוהין די אויגען וועלען טראגען...

(פארטזעצונג קומט).

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.

הײנט און פאלגענדע טעג!
דאס ליד פון דער סטיכיע
אין די הויפטראָלען:
LUPE VELEZ
GARY COOPER
LOUIS WOLHEIM

די פרייזען פון די פלעצער זײנען נישט פערגרעסערט.
נעכסטער פראָגראַם: „דעם מאַנ'ס רעכט" מיט Billie Dove און Rod la Rocque

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיסן

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרוים אַזוי ווי א מענטשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי א מעסער-קאַן און עס פאַלט אַרײַן אין דעם כּוס און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכּנה דורך עררדרײַען די קישקעס ווערט ער ברענדיג און שטערבליך. ספּעציעל געמאַכטע תּל-באַנדאַזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָרן מיט מײַנע בעהאַנדלונג און פון דײַטשען פּראָפעסאָר-דאָקטאָר פּראָבגרעת'ונג בעװײַזט ניבער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען

ברוך. אויך פאר הויקערס לײַמונגען מיט הייל-גאַרסעטען און טאַראַטעסן פאר פערקרומטע פוס און פלאַטס-פוס ספּעציעלע אַפּלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.

עמפפאַנגט פון 9 ביז 1 בײַטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונט.
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter,
בעמערקונג: דאָס ערזענליכע שרײַבען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג, דיפלאָמען האָבען אויסגעצייכנטע פּאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרן: פּראָפ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. ד"ר י. מאַרישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיפּלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע. מיר נעהמען אויך אָן טערוּנבּעריכט פון דער קראַנקען-קאַסע

דאַנקזאַגונג.
דעם בעקאַנטען ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט, ספּעצ. פאר ברוך-לײַדענדע און לאָדז וואָלטשאַנסקאַ 10, טעל. 221-77 פּראָנט, פּאַרט פאר דער גוטער אינטערעסאַנטער הילף און רעדען מיך דעם ערשט, מײַנע ראש השנה פון דעם שמערצען און פאר מײַן לעבען בעפּעהר-ליכען ברוך, פאר דעם וויסענשאַפטליכען אַנלעגען פון דעם באַנדאַזש פון זײַן סיסטעמע דאַנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפּפעהל איהם דערדורך פאר אַלע ברוך-לײַדענדע.
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

נויטיג
קוואַליפיצירטע
א וויספּערטיגערינס
צו סוויטערס פּיצטריקאָ-ווער 17 פּשעסטשע-לעניץ.
9988

א קוואַליפיצירטע
רעפעזירקע
צו סוויטערס ווערט פון זאָפּאַרט געזוכט. צו ער-פאַהרען ביי ר ו ב י ן. זגערזשער 42. 8872

א קוואַליפיצירטער
סוויטער-אַרבייטער
איז נויטיג.
צו ערפאַהרען קאַלענבאַך 23, ביי אַ. הרישטאַל

א קוואַליפיצירטע
רעפעזירקע
צו סוויטערס קען זיך מעלדען נאָר לודקאַ 14' ביי א. אַרגאַנעק.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej
ul. Południowej 18, Tel. 168-82
איינשרײַבונגען פון קאַנדידאַטקעס טעגליך פון 10—12 און פון 5—7 נאָכמיטאָג. בײַם גימנאַזיום א פאָרשולע „Dom Milusinskich", פאר קינדער פון 4 יאָהר אָן. אין פאַריגען שול-יאָהר האָבען די מאַטוראַל-עקזאַמענס געגעבען א רעזולטאַט פון 100%

7-kl. Szkoła
dla żyd. inteligencji (Zakład Freblowski)
KACENELSON-NACHUMOO
ul. POMORSKA 20 tel. (183-40). Zapisy w godz. od 4–7 p.p
7-קל. שולע און פרעבעלשולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ
קאַצענעלזאָן-נאַחומאָב
פּאָמאָרסקאַ 20 טעל. 183-40. איינשרײַבונגען פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג
די שולקאַנצעלאַריע נעהמט אָן איינשרײַבונגען פון קנאַבען און מײדלעך וואָס זײַנען אין שולצוואַנג. אין פּאָרבערײטונגס-קלאַס (A°) ווערען אָנגענומען קינדער פון 5½ יאָהר. אין פרעבעלשולע (שפּיל-שול) קינדער פון 3-7 יאָהר
די אונטערריכטס-שפּראַך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעלשולע איז פּויליש. פיר קנאַבען א פערגרעסערטער קורס פון העברעאיש און אַלע למודי-קודש אונטער דער פערזענליכער הנהלה פון
ר' יעקב בנימין קאַצענעלזאָן
פיר מײדלעך א ספּעציעלער קורס פון טענץ, ריטמיק, פּלאַסטיק לויטן פּראָגראַם פון טאַנץ-שולען פאַר קינדער אונטער פאַכמענישער לײַטונג
פיר פיזיש שוואַכע קינדער, ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע ווירד ערעפענט א נאָכמיטאָג נאָכמיטאַג פרעבעלשולע ביז 50% ביליגער שולע

ברוכים הבאים!
פּאַביאַניצער רבי שליט"א
פון נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 10
קומט הײנט צו פאָהרען פון משנבאָטשינעק

רעטשניצע
פון דאקטוירים ספּעציאַליסטען
אין דענטיסטישער קאַבינעט.
זשוזשינער 11, טעלעפאָן 3763
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

ד"ר אימיך נשה, העלז, אויערען ק'	4½—5½
ד"ר כּפרשנער קינדער-קראַנקה.	4½-5 11-9
ד"ר שיפמאַן אינערליכע קראַנקהייטע	2—12
ד"ר ביבערגאַל הויט און וענער.ק'	12½—1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גײַסטיגע קר.	2—1
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	1½—12½
ד"ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען	3—2
ד"ר שמערלאַוסקי פרויען-און געבורטס-הילף	4½—5½

מסיבת-טעראַפּיע, שפּרעך-שטערונגען ווי שטאַמלען א.א. פאקט-שטעלן. קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַל אייזפריזונגען. מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַצ. אויף פּערלענג וויזיטען אין שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אַנגענומען אַלע ערט אַנאַליזען, אויך פּלעגמע און בלוט
אימפּפונגען געגען שקאַרלאַטין.
בײַ דער לעטשניצע איז נײַ ערעפנט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאָזשינסקי - טמאַראַפּאָלסקאַ
צעהן-ערצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציינער, קראָנען, פּאָמבען א.א.וו.
די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאָג

די 8-קל. מענער רעליגיעזע גימנאַזיום
„בית-אולפנא"
60 צעגעלניאַנאַ 60
אונטער דער לײַטונג פון דירעקטאָר אינזשיניער א. רוסאָס.
איינשרײַבונגען אין די פּאָרבערײַטונגס-קלאַסען און אין אַלע גימנאַזיאַלע קלאַסען נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע טעגליך פון 10—2 פּאָרמיטאָג.
די עגזאַמענס הייבען זיך אָן א' פ' תצא (31 שיערפּיען) 10 א זײגער פּאַרם

Z Prawami Gimnazjów Państwowych
8 kl. Żeńskie Gimnazjum Tow.
„Kultura"
w ŁODZI, ul. PIOTRKOWSKA 85 tel. 174-85
איינשרײַבונגען נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון דער שולע טעגליך פון 9 א זײגער פריה ביז 1 בײַטאָג. נידריגער אָפּצאָהל. אָנהויב פון שול-יאָהר און איינטריטס-עקזאַמענס דעם 2 סעפּט. ד.י. אין איצטיגען שול-יאָהר וועלען ערעפענט ווערן די II און III קל.

צנים פחים בדרך עקש.
שומר נפשו ירחק מהם.
תקעו בחודש שופר. בכסה ליום חגנו. כי חוק לישראל הוא
משפט.
איבער דעם זעלבסט קומען אין דער עלטער בעוו.
רעכטסקאָנסולענטע-ביוראָ פון ה'
מאָנעלע, פּיעטריקאָווער 17
(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט שנעל און פּינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס:
ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטערט אין פּוילען, וועגען דירות אין אַרזשאַגד ראָזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. בעמערקונג: קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ערלעדיגט במשך פון 24 שעה.
מיט אַכטונג ד. מאָנעלא,
פּעטריקאָווער 17.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp., od 6 do 8[30] wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

אַנ'אָרט צו שלאָפען
פאר 2 פרײלײנס ביי א אַנשטענדיגער פאַמיליע איז פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען צו ערפאַהרען בײם פרי-זיער, בושזשינער 44.

א קוואַליפ. שטריקער
צו א 10-ער מאַשין מיט א רונדל-אַפּאַראַט ווערט פון זאָפּאָרט געזוכט. צו ערפאַהרען ביי ראָזענפעלד, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 45. 8939

שייטלען
צו מעסיגע פּרייזען
צו בעקומען ביי
פּאַרזשוזשקאַ קאַמינאַ 5.

DR. MED.
L. Pikielny
אורולאָג
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָז און אורין-קראַנקהייט
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעמט אָן פון 7—4 אָוונט.

Dr. Z. Rakowski
ספּ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַ. קה.
9 קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 127-81.
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאר וועגערישע הויט-קראַנקה. און מענער-שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ-לאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. --
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן א פרוי-דאָקטאָר פיר קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
- בעזונדער וואַרטע-ציכער פאַר פרויען. -
וויזיט 3 זל.

א טיכטיגער
פּערקויפער (רין)
פון דער
מעבעל-בראַנזשע
ווערט געזוכט. אָפּערטען אונטער „מעבעל" אין אַדמינ. פון דער צײַטונג.

אַלטע גיטאַרען
און פידלען
קויף איך און רעפּאַריר אויך אײַנגעצען צופּ-לענע. מוזיק-אינסטרומענ-טען-ביוראָ J. Höhne Aleksandrowska 64.

סוועטער נעבראָוויכט
קוואַליפיצירטע
מעדלער
אין דער קאָפּערטע-פאַבריק גלובנאַ 31, פון זאָפּאָרט.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134—72
נעמט אָן אינגערעהיים פון 2-3 פ. מ. פון 7-9 נ. מ.
אין קליניק „סאַנאַטאָ" אָגראָדאָווע 10 פון 12—1

אין דער 7 קל. שולע
פון ש. זשעלאַנקאַ
פּילסודסקיעגאָ (וואָסקאַדניאַ) 68/70
ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָן און ווע-רען גרונדליך פּאָרבערײטעט אין אַלע הייגע מיטעל-שולען. א ספּעציעל געוויכט ווערט געלייגט אויף אַלע העברעאישע און רעליגיעזע למודים.
איינשרײַבען טעגליך פון 10—2 און פון 4—6.
בעמ: דורכגאַנג אויך דורך פּיעטריקאָווער 44/46

וועכבעריך קליניק
כירורגישע
„SANATO"
אָגראָדאָווע 10 טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאַס
ערצטליכע אויפזיכט
איבער דער מוטער און קינד.
פּרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאַס צוזאַמען מיט פּערהיטונגס-מיטלען.
200 זל.

Dr. Med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—10 פאַרמ. 1—3 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

אַבאָנעמענט-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. א חודש מיט אָפּטראָגען א היים; אויף דער פּראָווינץ 6—זל. א חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.
פּאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פּעראַנטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בײַטאָג און בײַנאַכט.

אַנאָנסען-פּרייז: פּאַר'ן טעקסט—18 גר. פרײַטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ברייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „
פאַר א מיליםעטער-שורה. צוזעצער דער שטאָט 50 פּראָצ. טײַערער. אויסל. 100 פּראָצ. טײַערער. מעלדונגען—10 גר. א וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.